

adl0147

<http://hdl.handle.net/2333.1/2fqz615f>

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (<http://afghanistandl.nyu.edu/>). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser.

When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

کتاب ہذا از روسے قانون رجسٹری تہہ است

مرآة الارض

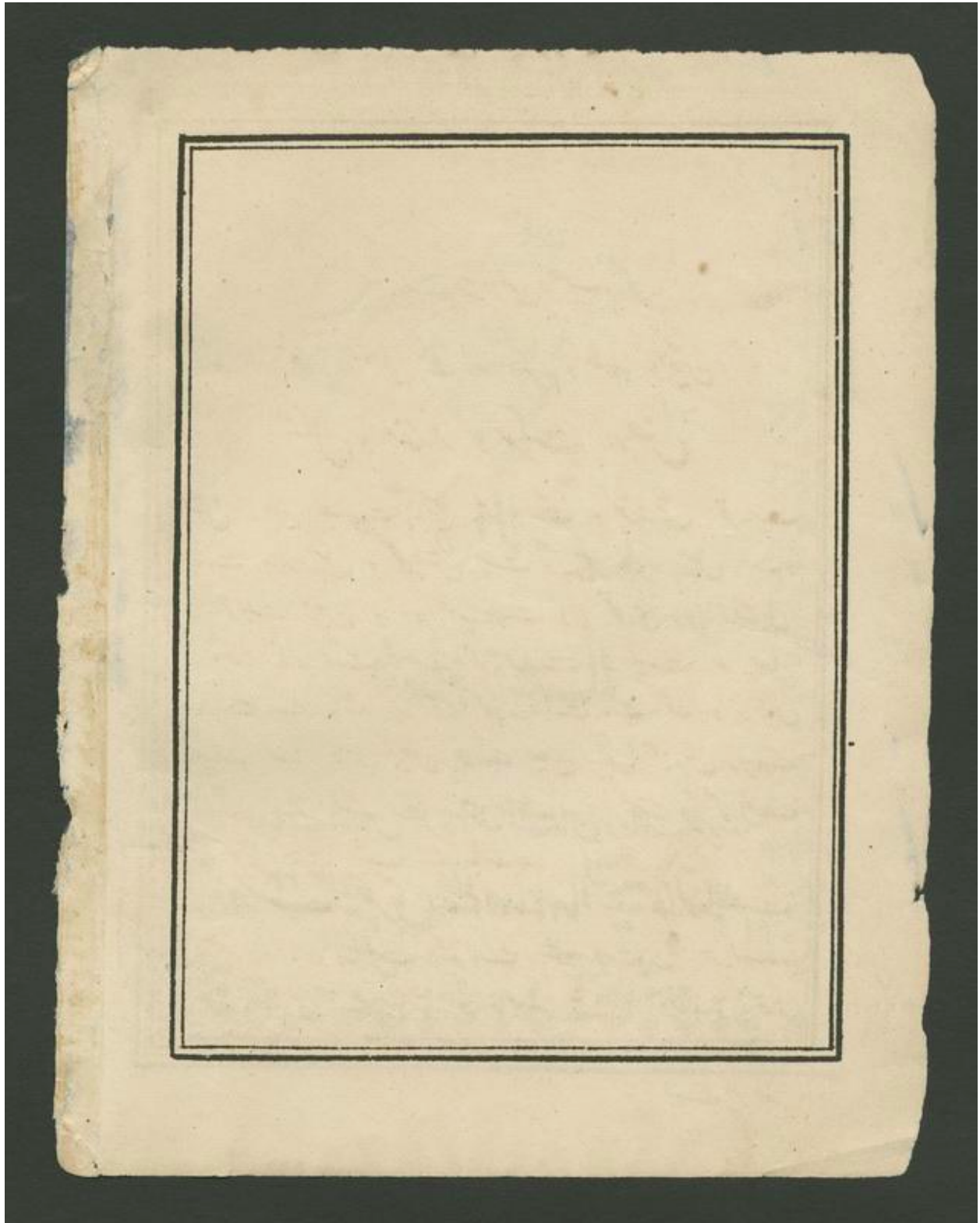
یہ
مختصر جغرافیہ عالم
برائے

طلباء مدارس قلمرو افغانستان و ممالک محروسہ آں

در سالہ ہجری ۱۳۲۳ علی صاحبہا التیجۃ والسلام

در مطبع اسلامیہ لاہور زیور طبع پوشید

قیمت فی جلد ۱۰/-

بسم الله الرحمن الرحيم

محمده و نصلی علی رسولہ الکریم و اصحابہ اجمعین

شکل و مقدار و حرکت ارض

شکل زمین بصورت نانچ مدور است و قطرش قریب
هشت هزار میل و محیطش بست و پنج هزار میل است
حرکت زمین بر دو قسم است (۱) محوری (۲) آفتابی
در عرصه یک شبانه روز که عبارت از بست و چهار
ساعت می باشد بر محور خود حرکت می کند و بر آن
نصف حصه کره زمین که در حین این گردش روبروی
آفتاب می باشد روز می باشد و بر حصه دیگر که نصف
کره دیگر است شب می باشد

دوره حرکت زمین گرد آفتاب در سه صد و شصت
و پنج روز و دو ساعت و هفت دقیقه می شود و این حرکت
بر خط بیضوی می باشد و فاصله اش از آفتاب بر قدر

مُرُ کرد و پنجاه تک میل است و این را حرکت آں
را سطح مادر ارضی می گویند و این حرکت را حرکت
سالانه می نامند *

زمین گرد یک خط فرضی حرکت می کند که عین
از مرکز آں می گذرد و از هر دو سر به محیط زمین
می انجامد - این خط فرضی را در اصطلاح جغرافیه محور
می گویند و انجام های خط مذکور را قطبین می نامند -
یک انجام خط مذکور قطب شمالی است و انجام
دیگر قطب جنوبی *

خط استوا آں دایره کلاں را می گویند که عین
از وسط زمین می گذرد و آں را بر دو حصص مساوی
تقسیم می کند - حصه شمالی را کره شمالی و حصه
جنوبی را کره جنوبی می گویند *

دوائر

بفرض معلوم کردن درجات طول و عرض بلاد و ممالک
دو قسم دوائر بر کره زمین فرض کرده شده اند و آنها

را عظیمه و صغیره می گویند - دوائر عظیمه از
میان زمین می گذرند و صغیره از میان آتش می
گذرند - خطوط نصف النهار آن دوائر عظیمه را می
گویند که از شمال الی جنوب مابین قطبین می گذرد - و
زمین را بر کره مشرقی و کره مغربی تقسیم می کند - دوائر
صغیره در تعداد پنج است +

(۱) خطوط درجات العرض

(۲) خط سرطان

(۳) خط جدی

(۴) دائرة قطب شمالی

(۵) دائرة قطب جنوبی

درجات العرض عبارت از آن خطوط است که به

خط استوا متوازی می باشد - خط سرطان عبارت

از آن دایره است که به فاصله بست و سه و نیم درجه

به طرف شمال خط استوا می باشد و خط جدی

عبارت از آن دایره است که بر همان فاصله به طرف جنوب

خط مذکور می باشد - دوائر قطبی در تعداد دو است -

و یکی از آنها از قطب شمالی به فاصله بست و سه

و نیم درج و دیگرے از قطب جنوبی بہ فاصلہ مذکور واقع
مے باشد۔

طول و عرض بلاد

عرض کدام شهر و مقام عبارت از آن فاصلہ است کہ
مابین مقام مذکور و خط استوا مے باشد خواه شمالی باشد
خواہ جنوبی و پیمایش فاصلہ مذکور بذریعہ خطوط درجات
العرض کردہ مے شود و ہر مقامے کہ در نصف کرہ
شمالی واقع باشد فاصلہ اش را عرض شمالی و ہر
مقامے کہ در نصف کرہ جنوبی باشد فاصلہ اش را
عرض جنوبی مے گویند طول کدام مقام عبارت از آن
فاصلہ است کہ از نصف النهار معین شمار کردہ مے
شود خواه مشرقی باشد خواه مغربی بقرار تحقیق جدیدہ
دریں ایام رصد گاہ معین بمقام گرمیونج است کہ متصل
لندن واقع است۔ پیمایش دوائر طول و عرض بہ قرار
درجات مے باشد و ہر یک دائرہ مشتمل مے باشد بر
تہ صد و شصت درجات بنا بر آن فاصلہ بیج مقام

از مقامات کره ارض از نود درجه و طول از یک صد
و هشتاد درجه علاوه نمی باشد. درجات عرض مدام
کیسا می باشند و درجات طول به لحاظ عرض آن
مقام کم و بیش می باشند بر خط استوا طول درجه
طول برابر درجه عرض می باشد و بر قطبین مطلق نباشد
هرگاه که در دو مقامات خاص تفاوت پانزده درجه باشد
در وقت مقامات مذکور تفاوت یک ساعت کامل می
باشد یعنی هرگاه که در لندن وقت دوازده بجه باشد در آن
مقامات که از لندن به فاصله پانزده درجه به طرف مشرق
واقع می باشند عمل یک بجه می باشد و در مقاماتی که
از لندن به طرف مغرب واقع هستند عمل یازده بجه می
باشد.

منطقه الارض

سطح زمین به لحاظ وقوع خط سرطان و خط جدی و
دوائر قطبی بر پنج منطقه منقسم شده است که به شکل
کرندها از مشرق الی مغرب افتاده اند و لفظ منطقه
در لغت عرب بمعنی کرنده است.

(۱) منطقه حاره
 (۲) منطقه معتدله شمالی
 (۳) منطقه معتدله جنوبی
 (۴) منطقه باروه شمالی
 (۵) منطقه باروه جنوبی
 منطقه حاره عبارت از آن منطقه می باشد که به هر دو
 جانب خط استوا مابین خط سرطان و خط جدی
 واقع است و وسعت آن به قدر چهل و هفت درجه است و
 افریقه و اکثر حصه امریکه جنوبی درین منطقه داخل است و
 منطقه معتدله شمالی عبارت از آن منطقه است که از
 خط سرطان الی دایره شمالی بقدر چهل و سه درجه
 وسعت دارد و درین منطقه اکثر حصه یورپ و $\frac{۱}{۲}$ حصه
 ایشیا و $\frac{۱}{۲}$ یعنی چهار خمس امریکه شمالی داخل است و
 منطقه معتدله جنوبی عبارت از آن منطقه است که
 از خط جدی الی دایره قطب جنوبی به وسعت چهل
 و سه درجه واقع است و ربع افریقه و خمس امریکه
 جنوبی و $\frac{۱}{۲}$ خمس آسترلییا درین منطقه داخل است و
 منطقه باروه شمالی تا به حد قطب شمالی واقع است

و بعض حصص ایشیا و شمالی امریکہ دریں داخل است۔
و منطقه باروہ جنوبی تا بہ حد قطب جنوبی
واقع است۔

تقسیم زمین

کل کرہ ارض مشتمل است بر خشکی و تری۔ یک
ثلث کرہ ارض خشکی است و دو ثلث آن تری۔ کل ربع
مسکون کہ عبارت از حصہ خشک کرہ ارض است مشتمل
است بر چند بر اعظم (۱) ایشیا (۲) یورپ (۳) افریقہ
و این ہر شہ را دنیاے قدیم یعنی دنیاے عہد عتیق مے
گویند و (۴) امریکہ شمالی (۵) امریکہ جنوبی (۶) آسٹریلیا
و این ہر شہ را دنیاے جدید مے گویند۔

تقسیم بحر محیط

بحر محیط مشتمل است بر (۱) بحر ظلمات کہ یورپ و
افریقہ را از امریکہ جدا مے کند (۲) بحر الکابل کہ ایشیا
را از آسٹریلیا جدا مے کند (۳) بحر ہند کہ در جنوب ایشیا
واقع است و از افریقہ تا بہ حدود آسٹریلیا مے رسد۔ (۴)

بحر منجمد شمالی کہ قطب شمالی را محیط است (۵) بحر
منجمد جنوبی کہ قطب جنوبی را محیط است *
طرز حکومت ممالک کرۂ ارض

در بعض ممالک پادشاه لقب شهنشاه و امپراطور دارد و
در بعض سلطان و در بعضی فقط پادشاه و امیر و در بعض
ممالک سلطنت جمہوری است و سرکردہ را رئیس جمہوری مے
گویند و انتخاب رئیس منحصر بر کثرت آرائیے اشخاص اہل الراے
رعیہ مے باشد و این ہماں طریق حکومت است کہ در
عہد مبارک خلفائے راشدین رضوان اللہ علیہم بود *

مذاہب

مذاہب تاریخی در کل دنیا چہار ہفتند یعنی نصاری
بہ قدر سی و ہفت و نیم کروڑ نفوس و یہود بہ قدر شش
لک و اہل اسلام بہ قدر سیزدہ کروڑ و بہت
پرست بہ قدر ہفت کروڑ و باشندگان کل روے زمین تقریباً
یک ارب و بہت و یک کروڑ و وہ لک مے باشند *

بر اعظم ایشیا

حدود اربعہ

بطرف شمال - بحر منجمد شمالی

بطرف جنوب - بحر ہند

بطرف مشرق - بحر الکاہل

بطرف مغرب - یورپ و بحیرہ شام و بحیرہ قلزم

وسعت

طول از شمال مشرق الے جنوب مغرب ہر قدر شش
ہزار و ہفت صد میل و عرض از شمال الے جنوب بقدر
پنجمزار و چہار صد میل و رقبہ اسس برابر یک ثلث رقبہ
کل ربع سکون مے باشد

ایں بر اعظم شتمل است بر ممالک ذیل :-

شام - عرب - فارس - افغانستان - بلوچستان -
ہندوستان - جزیرہ نماے ہند چین (کشمیر)

بربرهما و سیام و انام، چین - چینی تانار - تبت -
ترکستان - جاپان - سائبیریا - یمن روس -
ایشیائی *

بلاد نامی ممالک ایشیا

شام یعنی روم

سمرنا - حلب - دمشق - بغداد - یروشلم - موصل - بصره *

عرب شریف

مکه شریف - مدینه منوره - مسقط - عدن - جدہ - مخہ - صنعاء *

فارس

طهران - اصفهان - بوشهر - شیراز - مہدان - تبریز - کرمان -
مشهد مقدس *

له یک بند کلان است که حضرت حج را مردم پیرو بر خور و در خیا معلوم کردند که با تخت خلافت عباسی پرده مل
در خیا عجب تیار می شود که جاس و لالت حضرت رسول صلم شد و در خیار و منور و جناب رسول صلم می باشد که منور است و خیا
مشهور است که بند عرب است که چهار زاده و خا ایتا و سینه و بولت انگیزه تعلق دارد و نه فالین خب تیار می شود که
بند کلان فارس که مولد خواجه حافظ شیخ سعدی و شریانی تیار می شود که مقام اهل شریانی باشد و در حضرت امام
رحم است *

افغانستان

کابل - هرات - غزنی - قندهار - جلال آباد - بدخشان - بلخ -
مزار شریف - میمنه + قندز

بلوچستان

قلات - کیچ - مکران - بجنور - بهلیه +

هندوستان

دککات - دهاکه - مرشد آباد - پٹنه - بنارس - اله آباد - لکهنو - علیگڑه -
کان پور - آگره - دهلی - لاهور - امرتسر - بمبئی - گول کنده -

له بیلد قدیم شهر است - له بسیار مستحکم شهر است له پای تخت سلطان محمود و چنگیز
خان بود له مرکز کاروانان تجارت است له پای تخت و اشرف هند میباشد له ملل گراں
قیمت آن در کل دنیا مشهور است له مقام زیارت اهل هندو است له در تکلف و نزاکت نمونه
پرس است و تغییر رنگ یک عمارت عالیشان است له یک بیت العلوم کلان است که بنا کرده سر
سید احمد خان مرحوم است له در ۱۸۵۰ نانا صاحب هزار زن و بچه آفرین بسیار بر جمعی کرد له روضه
تاج محل دریں جا است که نظیر خود بر روی دنیا ندارد و عمارات شاهجهانست له یک شهر عظیم
الشان است که پای تخت سلاطین مغلیه بود له پای تخت پنجاب است له بسیار کلان مقام تجارت
است و عبد کلان قوم سکھ درینجا می باشد له بند کلان و مقام تجارت است له شهر کان جوهر
دریں جا است و الماس کوه نور از بمبیس جا برآمده بود +

مراسم - سورت - متانج - ڈیرہ اسماعیل خاں - ڈیرہ غازیخان -
پشاور - کوٹاٹ - حیدر آباد سندھ - کراچی - حیدر آباد دکن *

برہما

رنگون - سنگا پور - پیگون - آوا -

سیام

بنکوک

انام

ہیو

چین

پیکینگ - ہانکن - شننگی - ننگ پو - آمائی - کان ٹن - فوچو *

لے بسیار کلاں مقام تجارت است و در عہد جارج ثالث اہل برطانیہ بنا کردہ بودند لے اول
کوٹھی انگریز در ہمیں جا قائم شدہ بودند بسیار قدیم شہر است در طوفان فوج موجود بود -
مزار ماسے فقرا بسیار و در لے خانہ ماسے این شہر چوپی مے باشد و شل کشتی در دیاتحرک میباشند لے بید

کلاں شہر است *

تبت

لاس-لیه-لداخ-

چینی تاتار

کاشغر- یارقند- ختن+

ترکستان

بخارا- سمرقند- خیوا- قوقند+

روس ایشیائی

آسترخان- توباسک- ارکسک+

جاپان

یو- ٹوکیو- میاکو- آساکا- نینگا ساکی+

شام یعنی روم ایشیائی

حدود اربعه- بطرف شمال بحیرہ اسود- بہ طرف جنوب عرب-

و به طرف مشرق ایران و به طرف مغرب بحیره روم *
نام پادشاه - سلطان عبدالحمید خان ثانی که در ۱۲۲۲
تولد شد و در ۱۲۴۶ بر تخت جلوس کرد *

طرز حکومت - سلطان مطلق العنان است و در هر
صیغه وزیر خاص مقرر است و از روی احکام شرع اسلام عملدرآمد
است - اصل پایتخت سلطان اصطبل است - که در روم
فرنگستان واقع است و خود حضرت سلطان المعظم در آنجا سکونت
دارد و در بغداد از طرف سلطان موصوف یک واثراست یعنی
نائب الحکومت می ماند *

رقبه ملک - هفت کک و بست و دو هزار مزق میل *
تعداد نفوس - چهار کرو و هفتاد و شش کک که اهل اسلام
و نصاری می باشد *

مقدار مالیه - کل مالیه قلمرو سلطان قریب یک کره و شصت
و هشت کک و سی و شش هزار و سه صد و شصت و سه
پونڈ سکه انگیزی می باشد *

تعداد فوج - نظام مقرری یک کک و هشتاد هزار از براس
خشکی و پانزده هزار نظام بحری می باشد لکن به هنگام
مقدمه ده کک نفوس را که اسلحه پوش می باشند در میدان

در عهد خلفائے عباسیه پایتخت بود و بسیار کمان شهر بود - شهر نوا در آن زمانه نظیر خود داشت *

جنگ برآوردہ می تواند +
پیداوار ملک - قالین - ابریشم - نیل - چرم و غیره +
قرضه دولت - کل قرضه دولت عثمانی قریب ہزارہ کروڑ پونڈ
سکہ انگریزی می باشد +

عرب

حدود اربعہ - بطرف شمال روم - بطرف جنوب بحیرہ عرب و
بطرف مشرق خلیج فارس و بطرف مغرب بحیرہ قلزم +
رقبہ ملک - بہت کم و چهل ہزار مربع میل +
دار السلطنہ - مکہ شریف - از طرف سلطان روم یک حاکم
مقرر است کہ بہ شریف مکہ ملقب است +
نام پادشاہ - از مقبوضات سلطان روم است +
طرز حکومت - شخصی و مطابق احکام اسلام +
تعداد نفوس - یک کروہ و بہت کم کہ کل آہنا اہل اسلام
می باشند +

مقدار مالیہ - مالیہ عرب مشخص نیست اکثر ملک ویرانہ است +
تعداد فوج - فوج جزوی از طرف حضرت سلطان المعظم
برای حفظ حریم شریفین و بندہاے نامی مقرر است +

پیداوار ملک - اسپ - عربی - شتر - قهوه - خرما +
قرضہ دولت - اس ملک از مقبوضات و توابع دولت
عثمانی است و قرضہ دولت همانست کہ در عنوان روم
درج مے باشد +

دولت فارس ایران

حدود اربعہ - بطرف شمال تاتار و بحیرہ اسود و بطرف جنوب
خلیج فارس و بطرف مشرق افغانستان و بلوچستان و بطرف
مغرب روم +

رقبہ ملک - پنج لک و چهل ہزار میل مربع +

دار السلطنہ - طهران +

نام پادشاہ - مظفرالدین شاہ قاجار کہ در ۱۲۹۶ ہجری بر تخت
نشست +

طرز حکومت - شخصی است و اکثر مدار کار براس مدارالمہام

یعنی وزیر اعظم مے باشد +

تعداد نفوس - یک کروہ کہ اکثرے از آہنا شیعہ می باشند

و بعضے نصاری از فرقہ ارمنی ہم مے باشند +

مقدار مالیہ - پنج کروہ و پنجاہ و ستہ لک و شصت و نہ

هزار و پنچ صد و شانزده قران +
 تعداد قوج - هشتاد هزار و پنچ صد نظام مقرری است +
 پید او ار ملک - قالین - گندم - جو - پنبه - نیشکر - برنج - تماکو -
 آبیون +

قرضه دولت - بقدر بست و سه لک پونڈ سکہ انگریزی
 مقروض می باشد که از خزانه دولت روس قرض گرفته
 است لیکن در خزانه شاهای ایران این قدر جواهرات می
 باشند که نظیر آنها در خزانه هیچ دولت نیست +

دولت افغانستان

حدود اربعه - بطرف شمال ترکستان - و بطرف جنوب بلوچستان
 و بطرف مشرق چینی تاتار و هندوستان و بطرف غرب
 ایران +

رقبه ملک - دو لک و هشتاد هزار مربع میل -
 دارالسلطنه - کابل که بر لب دریای کابل واقع است +
 نام پادشاه - سراج الملة والکین امیر حبیب الله خاں
 صاحب فزند کلان حضرت ضیاء الملة والکین امیر عبدالرحمن خاں
 صاحب مرحوم که بتاریخ ۱۹ - اکتوبر ۱۲۹۸ بر تخت سلطنت جلوس

فرمود- سراج الملة والدین در شهر سمرقند تولد شده بودند و سه
روز بعد از وفات حضرت ضیاء الملت والدین بمر سی
سالگی بر تخت افغانستان جلوس فرما شدند*
طرز حکومت- شخصی مطابق احکام شرع اسلام- از چند
مدت یک مجلس برای اداره امور مملکت مقرر شده
است و بنام نامی امیر صاحب افغانستان به مجلس شورای
سراج الملة موسوم شده است- قوانین ملک در مجلس مذکوره
تجویز شده برای منظوری بحضور سراج الملة والدین می
رود*

تعداد نفوس- قریب دو کروڑ که مشتمل است بر اقوام
خلجی- تاجیک- مغان- هزاره- افغان- اوزبک و غیره -
کل مردم بدون از فرقه قزلباش مذہب اہل سنت دارند-
کافرستان و ہزارہ جات کہ در زمانہ سابق از افغانستان جدا
بود از عہد حضرت ضیاء الملت والدین بہ افغانستان ملحق
شدہ است- مردم کافرستان مذہب اسلام را اختیار کردہ اند
و تا بحدے قابل اعتبار شدہ اند کہ یک جماعت از نوجوانان
این مردم در اردل حضور مقرر است*
مقدار مالیه- تحقیق معلوم نیست و بعض جنس ہم است*

چیداوار ملک - غلہ ہر قسم - زمرد - یاقوت - سنگ مرمر - طلا -
پوست ہر قسم +

قرضہ دولت - اس دولت مقروض نے باشد بلکہ در خزانہ
بیت المال آن قریب بہت کروڑ روپیہ نقد سکہ کابل موجود
مے باشد و علاوہ ازیں طلا و جواہرات بسیار ہم دارد +
اس امر مسلم است کہ در ملک افغانستان معدنہاے
بسیار موجود مے باشند بلکہ از ہر قسم فلزات معدن ہاے
موجود است لکن چونکہ مردم ملک از فن کان شناسی
ناواقف ہستند بنا بر این دولت افغانستان از خزانہ ہاے
پنهانی ملک خود منتفع نئے شود - لکن مقام سترت است
کہ الحال حضرت سراج الملتہ والدین امیر صاحب افغانستان
توجہ خود را بہ طرف کان شناسی مبذول فرمودہ اند +

بلوچستان

حدود اربعہ - بطرف شمال افغانستان و بہ طرف جنوب
بحیرہ عرب و بہ طرف مشرق ہندوستان و بہ طرف مغرب
ایران +

رقبہ ملک - یک مک و شش ہزار مربع میل
دار السلطنتہ - قلات

نام پادشاہ - خان قلات لقب دارد - دریں روزنا محمود خاں
فرزند خداداد خان است کہ در تحت دولت انگلیشیہ محض برای
نام خان قلات می باشد وزیر دست آں خوانین علاقہ های
مختلفہ می باشند و کلان ترین خانہای مذکور جام صاحب
لسبیلہ می باشد و الحال در لسبیلہ ہم از طرف دولت
انگلیشیہ یک رزیدنٹ (وکیل) مقرر است کہ انتظام ملک را
برقرار بدات دولت موصوف می کند +

اکثر مردم بلوچستان کہ ہمراہ دولت انگلیشیہ مخالف بودند -
ہجرت کردہ در افغانستان آمدہ اند و در علاقہ قندھار وغیرہ
آباد شدہ اند و بعض خوانین از زمرہ مهاجرین در کابل می
باشند +

طرز حکومت - شخصی بود لاکن الحال در قبضہ دولت برطانیہ
است و خان قلات ماتحت دولت مذکور است +
تعداد نفوس - بہت کم است کہ اکثر آنها اہل اسلام
اہل سنت و جماعت می باشند و بعض شیعیہ ہم میباشند +
مقدار مالیہ - قریب بہت کم روپیہ کلدار -

تعداد فوج - از طرف دولت برطانیہ قریب دو ہزار فوج در
کوئٹہ و چمن مقرر ہے باشد و فوج خود ملک ازیں جدا
ہے باشد۔

پیداوار ملک - شتر - اسپ - مس - سرب - گیس - غلہ گندم -
برنج - خرما - انہ - نیل ۔

قرضہ دولت - خود خان قلات مقروض نیست بلکہ قریب
یک کروڑ از خزانہ اش بوقت تصرف ملک در دست دولت
برطانیہ آمدہ بود۔

ہندوستان

حدود اربعہ - بطرف شمال کوہ ہمالہ و بہ طرف جنوب بحر ہند
و بہ طرف مشرق آسام و برہما و خلیج بنگالہ و بہ طرف مغرب
بحیرہ عرب و کوہ مالہ و کوہ سلیمان ۔

رقبہ ملک - بہت و نہ کم و ہفتاد و ہفت ہزار مربع
میل ۔

دارالسلطنتہ - کلکتہ کہ بر لب دریاے مہنگلی واقع است و قریب
ہفت لک نفوس آبادی دارد۔

صوبہ مائے ملک - ایں ملک بر ستہ احاطہ منقسم است -

بنگالہ - بمبئی - مدراس +

ریاستہائے نامی - کشمیر - راجپوتانہ - گجرات - گوالیار - اندور -
حیدرآباد دکن - میسور - ٹراونکور - بھوپال - پٹنالیہ - جودھ پور +

نام بادشاہ - از طرف شاہ انگلستان یک نائب الحکومت
یعنی وائسرائے مقرر ہے باشد و بعد ہر پنج سال تبدیل ہے
شود و اس وائسرائے ماتحت وزیر ہند مقیم لندن ہے باشد
و زیر دست وائسرائے یک کونسل واضع قوانین مقرر ہے
باشد - و وائسرائے ہمراہ آہنا در امور دولتی مشورہ ہے کند +
طرز حکومت - یک کونسل مشیران و مدبران ملک زیر دست
وائسرائے کار ہے کند +

تعداد نفوس - بہت و ہشت کروڑ و ہشتاد لک است - و
از جملہ آہنا شش کروڑ اہل اسلام است و باقی اہل ہندو
و اقوام دیگر +

مقدار مالیہ - قریب مئہ کروڑ خالص مالیہ زمین ہے باشد +
پیداوار ملک - غلہ ہر قسم - نیل - افیون - پنیہ - نیشکر - ناریل -
خرما - انجیر - برنج - انہ - زغال سنگی - سنگ مرمر - سنگ سرخ -
آہن - قلعی - سرب - الماس - لعل - ملل - نازک - گلبدن - کمخاب -
شال مائے پشمینہ اعلیٰ +

قرضه دولت - در ششم تعداد قرضه هند در هندوستان و
انگستان بقدر یک ارب و هشتاد و شش کروڑ و شصت
و سه لک و چهل و یک هزار بود.

جزیره نماے هند چینی که مشتمل

است بر ممالک ذیل

برهما

حدود اربعه - بطرف شمال تبت و بطرف جنوب خلیج بنگاله
و بطرف شرق انام و سیام و بطرف مغرب هندوستان +
رقبه ملک - شش لک میل مربع که حصه مغربی آن
در تصرف دولت برطانیه می باشد +
دارالسلطنه - آوا - حال پایه تخت شهر رنگون است +
نام پادشاه - از ششم کل ملک در تصرف دولت
برطانیه آمده است و از طرف دولت مذکور یک نائب الحکومت
مقرر است که آن را لقب لفٹنٹ گورنر حاصل است +

طرز حکومت - اول شخصی بود - الحال کل ملک در تصرف
دولت برطانیه است +

تعداد نفوس - چهل لک که اکثری از آنها مذهب دارند -
مقدار مالیه - در جمع مالیه هندوستان داخل است +
تعداد فوج - فوج متعینه این ملک جزو فوج هند است +
پیداوار ملک - نیشکر - نیل - تماکو - برنج - مصالحه گرم - طلا - نقره -
جواهرات - ابریشم +

قرضه دولت - از آنجا که این ملک یکی از توابعات دولت
هند شده است قرضه اش همان قرضه هند است +

سیام

حدود اربعه - بطرف شمال چین و بطرف جنوب خلیج سیام و بطرف
شرق انام و بطرف مغرب بنگال +
رقبه ملک - یک لک و هشتاد و چهار هزار مربع میل +
دارالسلطنه - بنکوک +

نام پادشاه - کولانوکورن که در سنه ۱۸۶۸ بر تخت نشست +
طرز حکومت - شخصی و پادشاه مطلق العنان است +
تعداد نفوس - شصت لک که مذهب مبدع دارند +

مقدار مالیه - قریب سه کروڑ روپیہ کلدار کہ برابر مصارف ملک
است۔

تعداد فوج - ہشت ہزار نفر سپاہی و چند جہاز ماسے
جنگی دارد۔

پیداوار ملک - زربفت - کنخاب - اطلس - مردم این ملک
در ترقی مصوری ہم مہارت بسیار دارند۔
قرضہ دولت - این دولت مقروض نمی باشد۔

انام

حدود اربعہ - بطرف شمال چین و بطرف جنوب بحیرہ چین
و بطرف مشرق بحیرہ چین و بطرف مغرب سیام۔
رقبہ ملک - قریب یک لک مربع میل می باشد۔
دارالسلطنہ - ہوئی۔

نام باو شاہ مکنتہامی خود مختار و مطلق العنان است - لاکن
مطابق ہدایات دولت فرانس کار می کند۔
طرز حکومت - شخصی زیر دست دولت فرانسیہ۔
تعداد نفوس - قریب شصت لک کہ اکثر سے از آہنا مبدعہ
مذہب می باشند۔

تعداد فوج - در جمع فوج جزیره نمایی که نام یک جزو
آل می باشد ولی اس و مانکن و کمبوئیا و کوچین چائنا
و دیگر اجزایش می باشند و کل آنها زیر دست دولت فرانسیه
میباشند کل فوج بقدر هشت هزار سپاهی فرانسیه و دوازده هزار
سپاه از خود ملک نام است *

مقدار مالییه - از مقبوضات دولت فرانس است *

پیداوار ملک - میوه های لذیذ - برنج - فیل های بلند قد *

قرضه دولت - چونکه از ممالک محروسه فرانس است علیحدت قرض
ندارد *

چین

حدود اربعه - بطرف شمال چینی تاتار و بطرف جنوب بحیره
چین و نام و بطرف مشرق بحر الکابل و بطرف مغرب
تبت *

رقبه ملک - یک کرو و سه لک و چهل هزار مرتع میل *

وار السلطنه - پکین بر لب دریای پهلو واقع است و تعداد
نفوس آل بست لک می باشد *

نام پادشاه - مانگ هسو در شانگ بر تخت نشست بعمر
چهار سالگی و زیر دست والده خود که بیوه بین فینگ نغفور

سابق می باشد حکومت می کند.
طرز حکومت - شخصی و بادشاه مطلق العنان است.
تعداد نفوس - چهل و پنج کروڑ و شصت لک که از کل
ممالک روس زمین زیاده است و باشندگان در صنعت و
مصوری هوشیار هستند.

مقدار مالیه - بستان و دو کروڑ کمدار.
تعداد فوج - فوج بحری و بری دوازده لک می باشد.
لاکن اصل نظام قابل جنگ به قدر یک لک می باشد.
پیداوار ملک - ظروف چینی - ابریشم - چای - افیون - پوست
بسته هر قسم.

قرضه دولت - پنج و نیم کروڑ پونڈ که برابر هشتاد و دو
روپیہ کمدار است علاوه ازیں آن قرضه می باشد که در
سنة حال یعنی در سال ۱۹۰۴ از برای ادا نمودن تاوان
جنگ برای دول یورپ و امریکه و جاپان گرفته است.

چینی تاتار

حدود اربعه - بطرف شمال کوه الطائی و به طرف جنوب
چین و تبت و به طرف مشرق بحیره جاپان و به طرف مغرب

روس و ترکستان +
رقبہ ملک - بست و پنج ملک میل مربع - وطن اصلی اقوام
مغل و ترک است و چنگیز خاں و امیر تیمور گورگان از
ہمیں ملک بودند +

دار السلطنۃ - ختن کہ از برائے نافہ ماے مشک شہرت
دارد +

نام بادشاہ - از مقبوضات دولت چین است و از ستم
نفور چین بار دیگر بر ایں ملک قابض شدہ است +
طرز حکومت - شخصی و بادشاہ مطلق العنان است +
تعداد نفوس - قریب یک کروڑ کہ بر اہل اسلام و بدھ
مذہب شتمل مے باشند +

مقدار مالیہ - مالیہ ایں ملک یک جزو مالیہ دولت چین
است +

تعداد فوج - ہماں فوج کہ تعلق بہ دولت چین دارد +
پیداوار ملک - مشک و پوست ماے اقسام مختلف و تجارت
ایں ملک کم کم ہمراہ ہندوستان مے شود +
قرضہ دولت - ہماں قرضہ دولت چین است +
دکاشغریک سفیر دولت انگریز مقیم مے باشد +

تبت

حدود اربعہ۔ بطرف شمال چینی تبت و بہ طرف جنوب برہما۔
و ہندوستان و بہ طرف مشرق چین و بہ طرف مغرب
افغانستان و ہندوستان +

رقبہ ملک پنج لک و ہشتاد و پنج ہزار میل مربع۔
دارالسلطنت۔ لاسہ کہ شہرے بسیار آباد است و بسیار معبدات
بہ مذہب دارد +

نام بادشاہ۔ از مقبوضات شاہ چین است لکن مردم زیر
حکم پیشوای مذہبی لامہ نام ہے باشند و اعتقاد دارند۔ کہ
لامہ را فنا نیست و محض صورت ظاہری خود را تبدیل کردہ
ہے رود و بنائے اس اعتقاد بر تناسخ است کہ از جملہ
معتقدات اہل ہنود و دیگر اقوام بت پرست ہے باشند +
مقدار مالیہ۔ تحقیق نشدہ و ہرچہ بہت در جمع مالیہ چین
داخل است +

پیداوار ملک۔ پشم۔ نمک۔ لاہوری۔ تنکڑ۔ جمادات ہر قسم +
قرضہ دولت۔ ہماں قرضہ دولت چین است +

ترکستان

حدود اربعه - بطرف شمال روس و به طرف جنوب افغانستان
و ایران و به طرف مشرق چینی تاتار و به طرف مغرب
بحیرہ خزر *

رقبہ ملک - شانزده لک و پنجاد هزار میل مربع *

دارالسلطنہ - بخارا *

نام بادشاہ - امیر بخارا کہ آل را خان بخارا ہم می گویند *

طرز حکومت - اکثر حصہ ملک در تصرف دولت روسیہ
می باشد و بعض حصہ اش از توابعات امیر افغانستان
است و امیر بخارا فقط براس نام امیر است *

تعداد نفوس - ہفتاد و نہ لک کہ تقریباً کل مذہب اسلام
دارند و اکثری از آنها خانہ بدوش و زحمت کش می باشند *

مقدار مالیہ - تحقیق نیست چرا کہ دریں ایام یک حصہ اش
در تصرف روسیہ است و یک حصہ اش تحت حکومت
امیر افغانستان است *

پیداوار ملک - ابریشم - پنبہ - پشم - لعل و دیگر سنگہا سے
قیمتی *

جاپان

حدود اربعہ۔ بطرف مشرق روس واقع است و از چهار
طرف بہ بحر الکاہل محیط است۔
رقبہ ملک۔ یک لک و شصت و دوشش صد و پنجاہ
و پنج میل مربع۔
دارالسلطنہ۔ جڈو

نام پادشاہ۔ امپراطور متسوہیتو در شہنام پیدا شد و در
شہنام بر تخت جلوس کرد۔ در چند سالہای گذشتہ ایس
دولت بسیار ترقی کرده است و در جمع دولت ہائے کلان
دنیا شمار کردہ مے شود و با دول یورپ ادعای ہمہری
دارد و امپراطور بسیار بیدار مغز است و ترقی علم و ہنر تا
بحدی رسیدہ است کہ چند بیت العلوم کلان در آنجا قائم
شدہ اند گویا کہ فقط نمونہ یورپ است۔

طرز حکومت۔ پادشاہ مطلق العنان است و یک پارلمینٹ
و مجلس شوری دارد۔

تعداد نفوس۔ سہ کروڑ و بست و پنج لک کہ پیردان بدہ
مذہب مے باشند۔

مقدار مالیہ۔ ملک بسیار زرخیز است و اکثر کاهناے طلاے
 دارد و آمد سالانہ بقدر دو کروڑ و پنجاہ و نہ لک و ہشتاد
 و پنج ہزار و دو صد و نو و چہار پونڈ سکے انگریزی مے
 باشد و خرچ سالانہ ہم تقریباً ہمیں قدر است ۛ
 تعداد فوج۔ دو لک و ہفتاد و ستہ ہزار و دو صد و شصت
 و ہشت نفری فوج بری و چہار دہ ہزار و ہشت صد و
 پنجاہ و دو نفری فوج بحری۔ حال تعداد فوج نظام بری و
 بحری تا قریب ۶ لک رسیدہ است و در عرصہ یک سال دولت
 روسیہ را شکست متواتر در بحر و بر دادہ است ۛ
 پیداوار ملک۔ برنج۔ پنبہ۔ روغن۔ توت۔ چاہ۔ طلاے از کل
 روسے زمین زیادہ تر پیدا مے شود ۛ
 قرضہ دولت۔ چہار کروڑ و بست و یک لک و ہشتاد و
 شش ہزار و دو صد و پنجاہ و ہفت پونڈ سکے انگریزی ۛ
 کل خرچ مقدمہ چین قریب بست و دو کروڑ و پنجاہ لک پونڈ
 مے باشد ۛ

روس ایشیائی یعنی سائی بیرویا

حدود اربعہ۔ بطرف شمال۔ بحر منجمد شمالی و بہ طرف جنوب

کوه الطائی و تاتار و بہ طرف مشرق بحیرہ کیسکٹکا و بطرف
مغرب کوه یورال و دریائے یورال +
رقبہ ملک - شش لک و ہشتاد و چہار ہزار مربع میل
دار السلطنۃ - ارکٹک
نام پادشاہ - امپراطور - نکولس ثانی کہ بہ زار روس ملقب
است +

طرز حکومت - ایس ملک از مقبوضات زار روس است و
بادشاہ مطلق العنان است لکن برائے ہر صیفہ خاص یک
وزیر مقرر مے باشد و کل وزراء صیفہ ہائے مختلفہ زیر دست
وزیر اعظم مے باشند +

تعداد نفوس - ہشت کروڑ و پنجاد و شش لک +
مقدار مالیہ - مالیہ کل دولت روسیہ یک ارب و پنجاد و
ہفت کروڑ و ہفدہ لک و سی و دو ہزار و شش صد
و چہل و شش روبل مے باشد و یک روبل مساوی
شش قران کابلی مے باشد +

تعداد فوج - علاوہ از ہشت لک کل نظام روسیہ در
حالت امن و صلح مے باشد - و فوج ملتی تا بہ ۵۴ لک مے باشد
پیداوار ملک - سمور - سنجاب - قاقم - سریش ماہی - چوب +

قرضہ دولت۔ کل قرضہ دولت روسیہ دو ارب و دوازدہ
کرور و ہشتاد و ہشت لک و بست و شش ہزار و یک
صد روپے باشد۔

بر اعظم یورپ

یعنی فرنگستان

حدود اربعہ۔ بہ طرف شمال بحر منجمد شمالی و بہ طرف جنوب
کوه قاف و بحیرہ اسود و بحیرہ مارمورا و بحیرہ روم
و بہ طرف مشرق کوه یورال و دریائے یورال و بحیرہ
خزر و بہ طرف مغرب بحر اوقیانوس۔

وسعت

طول ۳۰ ہزار و پنج صد میل و عرض دو ہزار و چہار صد
میل۔ ایں بر اعظم برابر دوازدہم حصہ کرۂ زمین است۔
و برابر ربع بر اعظم ایشیا است و کل رقبہ ایشیائی و
پنج لک میل مربع ہے باشد و کل نفوس آں سی کرور

و نو در ملک می باشد.

تعداد ممالک یورپ شانزده است به تفصیل ذیل.

روس - پرشیا - جرمنی - روم - فرانس - جزائر برطانیه -
هسپانیه - پرتگال - سوئدن - ناروے - بلجیم - مالدیو - دانمارک -
اطالیه - یونان - سوئیس - لیختن - آستریا.

این بر اعظم اگرچه از شکل بر اعظم است دنیا خوردتر است
لاکن در فنون و حرفت و علوم و ایجادات ماشین ها این
بر اعظم از شکل دنیا گوی سبقت برده است چنانچه ریل
و سیم کریمه از ذریعہ است کلان ملک گیری می باشد
از ایجادات اهل یورپ است.

روس

حدود اربعه - به طرف شمال بحر منجمد شمالی و به طرف جنوب
بحیرہ اسود و کوه قاف و به طرف مشرق بحیرہ خزر و کوه
یورال و دریای یورال و به طرف مغرب بحیرہ بالتیک و
آستریا و پرشیا.

رقبہ ملک - قریب نصف کل یورپ است.
دارالسلطنه و بلاد نامی سینٹ پیترز برگ - ماسکو - آرکینگل -

کرستون - گنجه - نیجی - ناو گورڈ
نام پادشاه - مجلس ثانی کہ بہ زار روس ملقب است در
ستہم تولد شد و در ۱۹۱۲ء بر تخت جلوس کرد
طرز حکومت - بادشاہ مطلق العنان است و در ہر صیفہ وزیر
خاص دارد و کل وزرا زیر دست وزیر اعظم یعنی مدارالمہام
مے باشند

تعداد نفوس - قریب ہشت کروڑ مے باشد
مقدار مالیہ - یک ارب و پنجاہ و ہفت کروڑ و ہفدہ لک
و سی و دو ہزار و شش صد و چل و شش روبل
است

تعداد فوج - از ہشت لک زائد است و در وقت مقتضی علاوہ
از چل لک در میدان جنگ آمدہ مے تواند - و این فوج
از فوج بحری جدا است

پیداوار ملک - ریشم - چرم - چربی - سن - شہد - سوم - آہن -
س

قرضہ دولت - دو ارب و دوازدہ کروڑ و ہشتاد و ہشت
لک و بہت و شش ہزار و یک صد روبل
ایں ملک بر شصت و ستہ صوبہ یا منقسم است و در ہر

صوبہ یک نائب الحکومت مقرر است۔ در ششم در مقدمہ
دولت عثمانی اکثر ملک از سلطان روم گرفت۔ مردم این
ملک بسیار خوش چہرہ و زحمت کش ہستند و باشندگان
مضافات کوہ قاف کہ از علاقہ جارجیا و شروان و طفلس
و غیرہ مے باشند۔ بسیار مقبول صورت ہستند و زمانہ ما سے
قدیم زنان این علاقہ را بہ پری ما تعبیر مے کردند۔ چنانچہ
در قصہ شاہ بہرام بہ طرف زنان ہمیں دیا اشارہ شدہ
است۔

پرشیا

حدود اربعہ۔ بہ طرف شمال بحیرہ بالٹک و بہ طرف جنوب
آسٹریا و بہ طرف مشرق روس و بہ طرف مغرب جرمنی۔
رقبہ ملک۔ یک لک و سی و چہار ہزار و پنچ صد و سی و
یک مربع میل۔
دارالسلطنت و بلاوانامی۔ برلن۔ ہیملبرگ۔
نام پادشاہ۔ ولیم ثانی اپراطور جرمنی کہ در ششم تولد
شدہ بود و در ششم بر تخت جلوس کرد۔
طرز حکومت۔ بادشاہ مطلق العنان است کہ در ہر صیغہ وزیر

خاص متعین وارو +

تعداد نفوس - سہ کروڑ و سیزده لک و چهل و نہ ہزار - و
ہفت صد نو و پنج مے باشد و ہمہ شاں مذہب نصاری
دارند +

مقدار مالیہ - دوازدہ کروڑ و سی و شش لک و سیزده
ہزار و تہ صد پونڈ +

تعداد فوج - کل نظام دولت جرمنی ہر قدر شش لک
است +

پیداوار ملک - غلہ - چوب - شہتیر - پارچات - تباکو - تیل -
بوم +

قرضہ دولت - سی و دو کروڑ و چهل و دو لک و شصت
و یک ہزار و یک صد و تہ پونڈ +

ایں ملک یکے از صوبہ ہائے دولت جرمنی است - و
بادشاہان صوبہ ہائے مذکورہ زیر دست امپراطور جرمنی مے
باشند و کل دولت جرمنی بر بست و ہفت ریاستہا منقسم
است +

جرمنی یا آلمان

حدود اربعه - به طرف شمال پرشیا - بگرد بالٹک و ڈنمارک
و بحیرہ جرمن و به طرف جنوب آسٹریا و سوئٹزرلینڈ و به
طرف مشرق آسٹریا و پرشیا و بحیرہ بالٹک و به طرف مغرب
بالٹک و بلجیم و فرانس +

رقبہ ملک - قریب دو لک مربع میل +
دارالسلطنہ و بلاد نامی - برلن - بیونگ - ہیمبرگ + سٹ
گرگ - ڈرژڈن - اوسک - ایسٹن +
نام پادشاه - امپراطور ولیم ثانی کہ در شہام بر تخت
نشست +

طرز حکومت - بادشاه مطلق العنان است در ہر صیفہ وزیر
خاص دارد و کل وزرا زیر دست صدر اعظم می باشند +
تعداد نفوس - قریب پنج کروہ کہ مذہب نصاریٰ از فرقہ
رومن کیتھولک و پروٹسٹانت می باشند +

مقدار مالیہ - دوازده کروہ و سی و شش لک و سیزده ہزار و
تہ صد پونڈ سکہ انگریزی +

تعداد قوچ - کل نظام دولت جرمنی بہ حالت امن و صلح

لہ کارخانہ مردمان سازی کوپ و برین شہریت +

۴۰

قریب شش لک مے باشند
پیداوار ملک - غلہ - شراب - چوب - میوہ نامے ہر قسم - پشم -
ماہی - سنگا مے چاپ کردن
قرضہ دولت - سی و دو کروڑ و چیل و دو لک و شصت
و یک ہزار و یک صد و تہ پونڈ ستہ انگریزی
در سائنس کل ریاست نامے جرمنی شاہ پرشیا را شہنشاہ
خود تسلیم نمودند و ہمراہ دولت فرانس مقدمہ کردہ بر چند
علاقہ نامے فرانس متصرف شدند کل دولت جرمنی بر سبت
و ہفت ریاستہا شامل مے باشد و اپرا طور خود را ظل اللہ
مے گوید

روم

حدود اربعہ بہ طرف شمال بحیرہ اسود و روس و بہ طرف
جنوب بحیرہ مارمورا و بحر الجزائر و یونان و بہ طرف مغرب
بحیرہ شام و خلیج ویش و آشریا و بہ طرف مشرق روس
و بحیرہ اذاف و آبنائے قسطنطنیہ
رقبہ ملک شصت و شش ہزار و بیس صد مربع میل است
دارالسلطنہ و بلاد نامی - قسطنطنیہ - اتریا - فوہل - کالی پولی -

سالونیکا - بلیکریا - وارنا +
نام پادشاه - سلطان عبدالحمید خاں ثانی +
طرز حکومت - پادشاه مطلق العنان است و انتظام هر صیغه
ملک به دست وزیر صیغه مذکور می باشد و کل وزرا زیر دست
صدر اعظم می باشند +
تعداد نفوس - قریب دو کرو - مردم مقبول صورت و قوی
می باشند + بعضی اهل اسلام و بعضی نصاری میباشند +
مقدار مالیه - یک کرو و شصت لک و پنجاه هزار و دو
صد و هفتاد پونڈ سکه انگیزی + و خرج سالانه از آمد ملک
به قدر پنج لک پونڈ زیاده است +
تعداد فوج - ده هزار منصبداران کلان و یک لک و هفتاد
هزار منصب داران خورد و سپاهی و پانزده هزار نظام بحری
و یک صد و دو جہاز جنگی +
پیداوار ملک - ابریشم - نل - پنبه - قالین - نمک - غلہ -
تباکو +
قرضہ دولت - شانزده کرو و سی لک و پنجاه هزار پونڈ
سکه انگیزی +
در سلسلہ دولت روسیه روم راشکست داده بر بعض

صوبه با قابض شد و صوبه های سرویه و رومانیای آزاد شدند-
و در آنجا سلطنت های علحده قائم شدند و از همیسی سبب
رقبه ملک بهم کم شده است اکثر زمین ملک خوب حاصل
خیز است و علاوه از فوج موجوده سلطان روم حکم کرده
است که یک رساله شتمیل بر یک صد رجمنش تیار کرده شود و
آن را بنام حمیدیه موسوم کرده است از جمله یک صد رجمنش
قریب شصت رجمنش تیار شده است و باقی تیار شده می
رود- بوقت مقدمه ده ملک فوج در میدان آمده می
تواند *

فرانس

حدود اربعه- به طرف شمال جرمنی و بلجیم و رود باز انگلستان
و به طرف جنوب کوه پرینتز و بحیره روم و به طرف مشرق
کوه الپس و سلسله کوه جورا و دریای رین و به طرف مغرب
خیاب مسکونی *

رقبه ملک- قریب سه و نیم ملک مرتفع میل-
دارالسلطنه و بلاد نامی- پیرس که از شهرهای کل دنیا خوب
صورت تر است و یک کتب خانه کلان دارد که در آن قریب

سه بیست و هفت طوفان زیاد عینی است

ہشت لک کتب مے باشد۔
لانیئر - بارسلز - بوروڈ - روٹن - نائیٹس - ہارڈ - سٹبرگ +
نام پاوشاہ - سلطنت جہوری است - و رئیس جہوری ایل
لیوٹ نام دارد کہ در ۱۸۹۹ء برائے منصب ریاست منتخب
کرده شد۔

طرز حکومت - سلطنت جہوری -
تعداد نفوس - دو کروڑ شصت و پنج لک - باشندگان این
ملک خلیق و زندہ دل و محنت کش و بہ حرفت و صنعت
مائل مے باشند لاکھ زود بیخ و سفہ مزاج ہستند۔
مقدار مالیہ - سیزدہ کروڑ و ہشتاد و ہفت لک و نہ ہزار
و نہ صد و ہشتاد و دو پونڈ در ۱۹۰۰ء بود۔
تعداد فوج - پنج لک و ہشتاد و نہ ہزار و پنج صد و چہل
و یک و در حالت مقدمہ علاوہ از سی لک فوج در میدان
جنگ حاضر شدہ میتوانند۔
پیداوار ملک - پارچات ایشمی - ساعت ما - زیورات -
دستانہ ما۔

قرضہ دولت - چہار کروڑ و شش لک و وزدہ ہزار و
ہفت صد و نہ پونڈ سکہ انگریزی۔

اول این ملک در قبضه پادشاه مطلق العنان بود لکن
 بعد ازاں که در سده ششم شاه فرانس همراه شاه پرتغیا و
 جرمنی مقدمه کرده شکست خورد و در همان مقدمه کشته شد
 بناس سلطنت جمهوری قائم شد و تا حال بهمان منوال
 است - بونا پارث که امپراطور بسیار زبردست و گویا که
 مثل تاور ایشیائی در یوروپ گذشته است از همیں ملک
 بود.

جزائر برطانیه

انگلستان - ویلز - اسکاٹ لند - ایرلند

حدود اربعه - از چهار اطراف از بحر ظلمات محیط است.

رقبه ملک - یک لک و بست و یک هزار و سه صد و
 هفتاد و هفت مربع میل.

دارالسلطنه و بلاد نامی - لندن که بر لب دریای تیمز واقع
 است و از کل امصار دنیا کتان تر است و قریب پنجاه
 لک نفوس در آنجا سکونت دارند. برنگام - شفیلد - مانچستر -
 دبلن - بلفاست - لیڈز - ویکفیلد - هیلز - فکس - باتم - چلتم -

لور پول - پور شستہ - ایڈن برا - گلاسکو - گرینوک +
نام پادشاہ - ایڈورڈ ہفتم
طرز حکومت - بادشاہ مطلق العنان نیست و مدار انتظام
سلطنت بر راس پارلیمنٹ یعنی مجلس شوریٰ ہے باشد -
مجلس مذکور از دو قسم است یعنی مجلس امرا و مجلس
عوام و بدون از مشورۃ آل مجلس مایہج قانون نافذ نہ
شود +

تعداد نفوس - قریب چہار کروڑ -
مقدار مالیہ - قریب دوازدہ کروڑ پونڈ -
تعداد فوج - کل فوج دولت برطانیہ قریب دہ لک بہ
حالت صلح و امن ہے باشد و قریب دو و نیم لک فوج
والنثیر یعنی بالانتخواہ دارد +

پیداوار ہلک - ماشین ما و اسلحہ جنگ از قسم تفنگ و
توپ و پارچات ہر قسم از ابریشمی و سخی و پشمی
و غیرہ +

قرضہ دولت - شصت و یک کروڑ و چہار لک و ہفت
ہزار و ہفت صد و پنجاہ و ہفت پونڈ در سال ۱۹۰۶ بود
کل جزائر برطانیہ بر چہار حصص منقسم ہے باشد - یعنی

انگلستان - ویلز - اسکاٹ لند - و آئر لند - دولت برطانیہ این
 قدر وسعت دارد کہ بر کل ربع مسکون بیچ ملک از مقبوضات
 برطانیہ خالی نیست چنانچہ یکے از شاعران انگلستان
 می گوید کہ آفتاب عالم تاب گاہے از دولت برطانیہ
 غائب نمی شود یعنی بہر جا کہ آفتاب می درخشد -
 خواہ کرہ مشرقی باشد خواہ کرہ مغربی باشد مقبوضات دولت
 برطانیہ موجود است +

ہسپانیہ

حدود اربعہ - بہ طرف شمال خلیج بسکی و کوہ پرینز و بہ طرف
 جنوب بحیرہ روم و آبنائے جبل الطارق و بہ طرف مشرق بحیرہ
 روم و بہ طرف مغرب بحر ظلمات و پرتگال +
 رقبہ ملک - یک لک و نود و شش ہزار و یک صد و
 ہفتاد و سہ میل مربع +

دارالسلطنہ و بلاو نامی - میڈرڈ - کیڈز - بارسلونا - سویل - جبل
 الطارق - این بندر در قبضہ دولت برطانیہ است +
 نام پادشاہ - الفونسو سیزدہم در ۱۸۹۵ء بر تخت نشست +
 طرز حکومت - پادشاہ مطلق العنان است و از برائے ہر

لے طارق بن زیاد نام سب سالار سلامی بود کہ اول این ملک را فتح کردہ بود +

صیفه وزیر خاص دارد*
تعداد نفوس - قریب سه کرو است و مردم بد دماغ و کینه
ور و جابل و متعصب می باشند*
مقدار مالیه - سه کرو و سی و نه لک و دوازده هزار و شش
صد و هشتاد و پنج پونڈ سکۀ انگیزی*
تعداد فوج - یک لک و بست هزار به حالت امن است -
و در حالت جنگ چهار لک و هشتاد هزار فوج در میدان
جنگ آمده می تواند*

پیداوار ملک - هیزم - شهر - پشم - شراب - انگوری*
تقرضه دولت - سی کرو و چهل لک و شش هزار و هفت
صد پونڈ سکۀ مروجہ هسپانیہ*

این ملک خیلے زرخیز است لکن کم آباد است - در زمانه
قدیم مردم این ملک بسیار شجاع و ذمی عزت و تجار نامی
بودند - تا قریب عرصه هفت صد سال این ملک در تصرف
اهل اسلام بود چنانچه از نامهای بعضی مقامات و بلاد مثل
بندر جبل الطارق و دریای دومی الکبیر و دادیانه معلوم
می شود - در غرناطه پایه تخت قدیم ملک تابحال جامع مسجد حرم
که از سنگ سنج ساخته شده است به حالت ویرانی موجود

است غناطه بقدر ۱۶ میل طول داشت و فقط در نفس شهر
چند هزار مساجد و مکاتب و حمام موجود بود این قسم ترقی
اسلام در زمانه خلفای راشدین و تابعین شده بود چرا که فقط
یک جوش اسلام بود و پادشاهان و سپه سالاران از تکلفات مبرئ
بودند و در لباس مابین سپاهی و سپه سالار امتیاز نمی نمودند

پرتگال

حدود اربعه - به طرف شمال اسپانیه و به طرف جنوب بحر
ظلمات و به طرف مشرق اسپانیه و به طرف مغرب بحر
ظلمات

رقبه ملک - سی و چهار هزار و شش صد و شش میل
مربع

دار السلطنه و بلاد نامی - لزبن - پورتو رویین شهر کارخانه شراب
پورتو موجود است

نام پادشاه - دوم کارلوس در ۱۸۰۹ م بر تخت نشست
طرز حکومت - شخصی است لکن در هر صیغه وزیر خاص مقرر است
تعداد نفوس - قریب نصف کروندیب نصاری از فرقه
رومن کیتھولک می باشند که تصویر حضرت مسیح و حضرت مریم

علیہما السلام را سجدہ می کنند۔ مردم بسیار بدظن لاکن
معاملہ فہم و ہوشیار مہتند۔

مقدار مالیہ۔ ہفتاد و دو لک و پنجاہ و چہار ہزار و نہ صد
پونڈ سکہ انگریزی است و خرچ سالانہ ہفتاد و ہفت
لک و سی و شش ہزار و چہار صد پونڈ۔

تعداد فوج۔ در حالت امن سی ہزار فوج می باشد و در
حالت جنگ یک لک و بست و پنج ہزار در میدان
جنگ آمدہ می تواند۔

پیداوار ملک۔ میوہ جات ہر قسم۔ شراب انگریزی کہ آنرا
شراب پرتگال موسوم می کنند۔

قرضہ دولت۔ چہار دہ کروڑ و ہشتاد و چہار لک و نو
ہزار و یک صد و ستہ پونڈ۔

ایں ملک ہم مثل ہسپانیہ تا عرصہ ہفت صد سال در
تصرف اہل اسلام بود و اکثر نام مائے بلاد و غیرہ در لفظ
عربی می باشند۔

جزیره نماے سوئین نوردے

سوئین

حدود اربعه - به طرف شمال بحر منجمد و به طرف جنوب
بحیره بالٹک و به طرف مشرق بحیره بالٹک و به طرف
مغرب نوردے *

رقبہ ملک - یک لک و ہفتاد و دو ہزار و ہشت صد
و ہفتاد و ہفت مربع میل *

دارالسلطنہ و بلاو نامی - شک نام - گاٹن برگ - کارلسکونا -
اپسال - المو *

نام پادشاہ - اوسک ثانی در ستم بر تخت نشست - ہر دو
ممالک یعنی سوئین و نوردی در تحت تصرف یک پادشاہ
مے باشد *

طرز حکومت - پادشاہ مطلق العنان است و در ہر صیفہ وزیر
خاص دارد *

تعداد فوج - ۴۰۴۱۲ نفر سپاہی و منصبدار و ۲۴۰ توپ و ۶۸۵ اسب *

و ۶۵ جہازات و ۳۱۴ توپ بحری و ۵۰۰۰ نفر سپاہ بحری و
تعداد نفوس - قریب نصف کروڑ - مردم صاف دل آزادی
پسند و بہادر و بہ طرف علوم و فنون مائل مے باشند و
مقدار مالیہ - ہشتاد لک و دوازدہ ہزار و ہشتاد و یک پونڈ
کہ برابر خرچ سالانہ مے باشند و
پہیداوار ملک - مس - سرب - آہن - قیر - گوند - چوب - جہاز
سازی - پوستین - چرم - شہد و
قرضہ دولت - یک کروڑ ہفتاد و چہار لک و ہشتاد و
دو ہزار و ہشت صد و ہشتاد و یک و
ایں ملک بسیار وسیع است لاکھ اکثر زمین رگیستان
و سنگلاخ است و کومستان آنجا مدام از برف مستور مے
باشند - و موسیم زمستان تا عرصہ نہ ماہ مے ماند و

نور وے

حدود اربعہ - بہ طرف شمال بحر منجمد و بہ طرف جنوب بحیرہ
بالٹک و بہ طرف مشرق سویڈن و بہ طرف مغرب بحیرہ جرمن و
رقبہ ملک - یک لک و سبت و چہار ہزار و پنچ صد میل
منبع و

دارالسلطنت و بلاو نامی - کرسچنا - برلن - مہیتم +
نام پاوشاہ - صدر مجلس ایں ملک کہ زیر دست شاہ سوڈن
است جو مانس ولہام کرسچن شین نام دارو +
طرز حکومت - صدر مجلس مطلق العنان نیست و یک پارلیمنٹ
کہ تعداد ارکانش چہارودہ نفر است زیر دست او کار می
کند +

تعداد نفوس - ہرودہ لک -
مقدار مالیہ - ی و س لک و سی ہزار و تہ صد و ہشتاد
پونڈ سکہ انگریزی و خرچ سالانہ چہل و تہ لک و بہت
و تہ ہزار و تہ صد و ہفت پونڈ است +
پیداوار ملک - چوب - آہن - مس +
خرصہ دولت - یک کروہ و نہ لک و سی و ہشت ہزار و
سی و دو پونڈ سکہ انگریزی +
دریں ملک در موسم زمستان خشکی و در تابستان گرمی زیادہ
مے باشد - در علاقہ شمالی آن تا دو ماہ آفتاب غروب نمے شود -
گویا کہ یک روز برابر دو ماہ مے باشد لاکن در جنوب
ملک روز کلان مے باشد و دراز مے روز تا بہ ہرودہ
ساعت ہم مے رسد - باشندگان ملک عالی ہمت و کشادہ

پیشانی و مضبوط می باشند. هر دو ممالک سوئدن و
نورس زیر حکم یک پادشاه می باشد لیکن قوانین هر
ملک جدا است.

بلجیم

حدود اربعه - به طرف شمال نالند و به طرف جنوب فرانس
و به طرف مشرق جرمنی و به طرف مغرب بحیره جرمن.
رقبه ملک - دوازده هزار و پنج صد و هشتاد و دو مربع
میل.

دارالسلطنه و بلاد نامی - ناگ - استرژوم - راژوم - لیژن دورس
شهر یک بیت العاوم کلان است (مالم و چاپ اول در همین
شهر ایجاد شد در سال ۱۸۴۰).

نام پادشاه - ملکه ول هلمینا هیلینا پالینا ماریا که بجای پدر
خود شاه ولیم ثالث در سال ۱۸۹۰ تخت نشین شد.
طرز حکومت - پارلمنت یعنی مجلس شورای دارد و نیز وزیر
خاص برای هر صیغه مقرر است.

تعداد نفوس - سه کرو و هشتاد و یک.
مقدار مالیه - یک کرو و بست و چهار لک و پنجاه و شش

هزار و پانزده پونڈ و خرچ سالانہ یک کروڑ و بہت
و بہت لک و نو و شش ہزار و دو صد و نو و یک
پونڈ

تعداد فوج - چل و سہ ہزار و شش صد و نو و نہ نظام
برمی و نوڑو ہزار و شش صد و ہشتاد و بہت نظام
بحری

پیداوار ملک - مویشی - پر سیاوشاں - روغن ماہی خشک
قرضہ دولت - نہ کروڑ و پنجاہ و شش لک و سی و
یک ہزار و بہت صد و پنج پونڈ

باشندگان این ملک مذہب نصاریٰ از فرقہ پروٹسٹنٹ
دارند و صاف دل و با ادب و محنت کش و محیلے صفائی
پسندے باشند و سلطنت موروثی است یعنی اگر فرزند
نرینہ نہ باشد دختر وارث تخت می باشد - زمین این ملک
از سطح آب شور در نشیب است و مردم ملک یک بند
کلان بر کنار آب شور بستہ اند کہ در کل دنیا در باب مضبوطی
شہرت دارد - اکثر آمد و رفت مردم بذریعہ دریا می باشد - و
شکر ما بسیار کم ہستند

دُمنارک

حدود اربعه - به طرف شمال سکاگر راگ و به طرف جنوب
جرمنی و به طرف مشرق بحیره بالک و به طرف مغرب
بحیره شمالی +

رقبه ملک - چهارده هزار و هفت صد و هشتاد و نه میل
مربع +

دارالسلطنه و بلاد نامی - کپن میگن - ایسینور - الثونا - البرگ +
نام پادشاه - کرچن نم در ^{۱۳۶۳} بر تخت نشست و سه
پسر و سه دختر دارد +

طرز حکومت - پادشاه مطلق العنان است و در هر صیغه وزیر
خاص دارد +

تعداد نفوس - هفده لک که مذهب نصاری از فرق پروتستانت
می باشد +

مقدار مالیه - سی و نه لک و پنجاه و پنج هزار یک صد و
شصت و نه پونده و خرج سالانه بقدر سه لک علاوه از آمد
ملک است +

تعداد فوج - در حالت جنگ پنجاه هزار و پنج صد و سبت

دو نفر می باشد و سی و هفت جهاز جنگی دارد.
پیداوار ملک - گندم - برشرف - جو - آلو - مویشی - اسب - مسکه.
قرصه دولت - یک کرور و نه لک و یازده هزار و چهار صد
و سیزده پونده سکه انگریزی.

اطالیه

حدود اربعه - به طرف شمال کوه ایلپس و به طرف جنوب
و مغرب بحیره شام و به طرف مشرق بحیره ادریا.
رقبه ملک - یک لک و ده هزار و شش صد و بشت و
سه میل مربع.
دار السلطنه و بلاد نامی - روم - ثیورن - ملان - فلانس - جنوا -
نپلز - پرمو.
نام پادشاه - وکتر اینزل در ۱۸۶۹ پیدا شد و در ۱۸۹۶
بر تخت نشست.
طرز حکومت - پادشاه مطلق العنان است و در هر صیف
وزیر خاص دارد.
تعداد نفوس - قریب سه کرور که از فرقه رومن کیتھولک
می باشند.

مقدار مالیه ششش کرور و هشتاد لک و نود و دو هزار و ششش
صد و پنجاه و ششش پونڈ و خرچ سالانہ قریب یازده هزار
از آمد کم است *

تعداد فوج - در حالت امن یک لک و هشتاد و پنج هزار
و در حالت جنگ بست و دو لک می باشد *

پیداوار ملک - غله هر قسم - ابریشم - پنبه - پشم - روغن زیتون *
قرضه دولت - پنجاه و یک کرور و شصت و سه لک و بست و
دو هزار و نه صد و هشتاد و نه پونڈ *

شهرت ملک ازین سبب است که در زمانه قدیم شهر روم
پایه تخت سلطنت روما بود که تقریباً کل روس زمین را
مستخر کرده بود و در سده ۱۴م این ملک بر چند ریاست نام
منقسم شد لکن الحال کل ملک زیر حکم شاه سارونیہ می
باشد - باشندگان این ملک عاقل هستند و در فرق مصوری
و شاعری بید مهارت دارند *

یونان

حدود اربعه - به طرف شمال روم و به طرف جنوب و مشرق
و مغرب بحیره روم *

رقبہ ملک - بست و چہار ہزار و نہ صد و ہشتاد و ہفت
میل مربع +

دارالسلطنت و بلاو نامی - ایجنز - کارنٹھ - ناپلیا - ناواریو -
سپارٹا - پاترس +

نام پاوشاہ - جارج فرزند دوم شاہ ڈنمارک کہ در ستمبر ۱۸۶۳ء
برائے پاوشاہتے یونان منتخب کردہ شد +

طرز حکومت - شخصی نیست و تعلق بہ پارلیمنٹ دارد +

تعداد نفوس - قریب پانزدہ لک کہ مذہب نصاریٰ دارند +

مقدار مالیہ - چہل و پنج لک و ہشتاد و ہشت ہزار و دو
صد و ہشتاد و پنج پونڈ کہ از خرچ سالانہ قدرے علاوہ
مے باشد +

تعداد فوج - بست و پنج ہزار و یک صد و ہشتاد نفر نظام

برسی و چہار ہزار و چہل و دو نفر نظام بحری +

پیداوار ملک - خلہ - روغن - شراب - پنہ - پشم - ابریشم -
برنج +

قرضہ دولت - دو کروڑ و ہشتاد لک و پنجاہ و چہار ہزار و

نہ صد و ہشتاد پونڈ - ادائیگی ایں قرضہ زیر تجویز یک جماعت

خاص است کہ در ایجنز مقیم مے باشد +

در زمانه قدیم باشندگان این ملک بسیار عاقل بودند۔ و
سقراط۔ ارسطو۔ افلاطون از حکماء ہمیں ملک بودند و ہومر
کہ از شعراء نامدار عالم گذشتہ است ہم از ہمیں ملک
بود۔ این ملک اول در تصرف سلطان روم بود لکن از
۱۲۲۷ء خود مختار گردیدہ سلطنت علیحدہ قائم شدہ الحال
بر دو حصص منقسم است و حصہ شمالی را یونان و حصہ
جنوبی را موریہ مے گویند۔

سوئٹزرلینڈ

حدود اربعہ۔ بہ طرف شمال و مشرق جرمنی و بہ طرف جنوب
اطالیہ و بہ طرف مغرب فرانس۔
رقبہ ملک۔ پانزودہ ہزار و چہار صد و شصت و نہ میل مربع۔
دارالسلطنہ و ہلاوت نامی۔ برن۔ جنوا۔ زوریخ۔ کانس۔ لوسرن۔
نام پادشاہ۔ صدر مجلس فوڈلیو ماسر نام دارد۔
طرز حکومت۔ جمہوری است و اختیار وضع قوانین ملک در
دست پارلیمنٹ یعنی مجلس شورے مے باشد۔
تعداد نفوس۔ دو کروڑ و ہفت لک از مذہب نصاریٰ فرقہ
پروٹسٹنٹ و رومن کیتھولک مے باشد۔

مقدار مالیہ - سی و ہشت لک و یازدہ ہزار و نو و ہشت -
پونڈ و خرچ سالانہ بقدر یک لک از آمد کم است +
تعداد فوج - در حالت جنگ دو لک و نہ ہزار و شش
صد و ستہ مے باشد +

پیداوار ملک - غلہ - انجور - مویشی - پنیر - مسکہ - ساعت ما +
قرضہ دولت - بست و نہ لک و ہشتاد و ہفت ہزار و
شش صد پونڈ سکہ انگریزی مے باشد +

زنان این ملک در عفت و انتظام خانہ داری شہرت
دارند و ساعت ما کہ در جنوا تیار مے شود از قسم اعلی
مے باشد +

آسٹریا

حدود اربعہ - بہ طرف شمال پولنڈ و پرشیا و بہ طرف جنوب
اطالیہ و روم و بحیرہ اڈریاتیک و بہ طرف مشرق روم - و
روس و بہ طرف مغرب بویریا و سارڈینیا و سوئٹزر لینڈ +
رقبہ ملک - دو لک و شصت و یک ہزار و شش صد
و چہل و نہ میل مربع +

دار السلطنہ و بلاد نامی - وائنا - پرگ - بوڈا - وینس - برن +

نام پادشاه - فرانس جاسف امپراطور آسٹریا در ۱۸۴۸ء
بر تخت نشست.

طرز حکومت - پادشاه مطلق العنان است وزیر دست آل
دیگر شاہان علاقہ نامے مختلف مے باشند.

تعداد نفوس - ۳۵ کروڑ و ہشتاد لک کہ مذہب نصاریٰ
از فرقہ نامے مختلف دارند.

مقدار مالیہ - شش کروڑ و سی و چہار لک و سی و دو
ہزار و چہار صد و ہفتاد و دو پونڈ و پونچ سالانہ قریب یک
لک پونڈ از آمد علاوہ است.

تعداد فوج - در حالت امن ۳۵ لک و ہشتاد و دو ہزار و
شش صد و پنجاہ و نہ نفر مے باشد و در حالت جنگ
دوازدہ لک و چہل ہزار در میدان جنگ آمدہ مے تواند.
پیداوار ملک - غلہ ہر قسم - آلو - شراب - پارچات پشمی -
اسباب شیشہ و بلور - مس - طلا - آہن - سرب.

قرضہ دولت - سیزدہ کروڑ و پنجاہ و شش لک و پنجاہ ہزار
و نہ صد و نو و ہشت پونڈ.

آسٹریا و ہنگری بشمول یک دیگر یک سلطنت کلان مے
سازند و دیگر علاقہ نامہ ہم زیر دست امپراطور آسٹریا مے باشند.

بر اعظم افریقہ

لفظ افریقہ در لغت یونانی معنی ملک گرم دارد چرا کہ اکثر حصہ اش در منطقہ حارہ واقع است و از صحرا ما چر است و بدون از یک یا دو ہیچ کوه بر فانی نہ دارد و کسے را از حالات وسط افریقہ خبر مفصل نئے باشد۔ در زمانہ سلاطین سلطنت مائے شمالی این بر اعظم بسیار زبر دست بود و اکثر ممالک دنیا از جملہ تولیع آنها بود *

حدود اربعہ

بہ طرف شمال بحیرہ روم و بہ طرف جنوب بحر جنوبی و بہ طرف مشرق بحیرہ قلزم و بحر ہند و بہ طرف مغرب بحر اوقیانوس *

وسعت و رقبہ

طول و عرض قریب پنج پنج ہزار میل است و رقبہ اش یک کروہ و بست لک میل مربع است و آبادی قریب بست کروہ است۔ در وسط آن یک صحراے اعظم است کہ قریب

سہ ہزار میل طول و یک ہزار میل عرض دارد

ممالک افریقہ

جانب شمال

بربر کہ شتمل است بر الجزائر - یونس - مراکو - طرابلس

جانب مشرق

مصر - نوبہ - ابی سینیا - زنگبار - موزمبیق - سفالا - جزیرہ مدغاسکر

جانب مغرب

سنی گیمبیا - سیرالیون - لائی بییریا - اشانٹی - ڈومونی - ساحل گنی - لوانگو - کوانگو - انگو - بنگولا

جانب جنوب

کیپ کولونی - کافرہ - نال - ٹرانسوال - اورینج فرمی

سٹیت :

بربر یعنی

طرابلس - تیونس - الجزائر - مراکو -

ہر چہار علاقہ نام مذکورہ فوق جدا جدا پادشاہ دارند و
آبادی کل آنها قریب یک و نیم کروہ نفوس می باشد
باشندگان این جا لائق و مہذب ہستند لکن امانت مراکو
جنگجو و تند مزاج ہستند و مذہب اکثری از آنها اسلام
است و بعض مذہب نصاری دارند - تیونس در زمانہ قدیم
از سبب سلطنت نامے کاریج و مہدیہ مشہور بود - بعد ازاں
اہل روم (اطالیہ) بر آن متصرف شدند و من بعد فرقہ ویدل
قبضہ کرد و الحال در قبضہ اہل اسلام می باشد :

طرابلس

رقبہ ملک - چہار لک و دہ ہزار مربع میل است :

دار السلطنہ - طرابلس

تعداد نفوس - ہشت لک

نام پادشاہ - از طرف دولت عثمانیہ یک نائب الحکومتہ حافظ محمد

پاشا نام مقرر است که در سلسله بریں منصب مامور شد-
این ملک در سلسله در جمع توابعات دولت عثمانیه دخل
شده اول از خانانهاے همیں ملک یک خانان دیں جا
حکومت ے کرد.

تعداد فوج - ده هزار
اشیای تجارت - جو - خرما - زیتون - لیموں - نباتات - پرناے
شتر مرغ - عاج - چرم - اسپ.

تیونس

دارالسلطنه - تیونس - که کلان مقام تجارت است -
تعداد نفوس آن قریب یک و نیم ملک است - اول این
ملک از توابعات دولت عثمانیه بود - حال از مقبوضات دولت
فرانس است از سلسله در جمع توابعات دولست
فرانس است.

رقبه ملک - چهل و چهار هزار و نه صد و ده میل مربع
اشیای تجارت - ابریشم - شال پشمی - نخل - تیل - چوب
مالیه - ده ملک و بست و چهار هزار پونڈ و خرچ سالانه ہشتاد
و ہفت ہزار پونڈ است.

قرضه دولت - پنجاه و شش لک و پنجاه و شش هزار
و هفت صد و پنجاه پونڈ *

الجزائر

ایں ملک را دولت فرانسیہ در ستمہ فتح کرد و الحال
ہم در قبضہ دولت مذکورہ است *
دارالسلطنۃ و بلاد نامی - الجزائر - دریں جا تجارت زغال
کوک بسیار مے باشد - آورن - کشائن بون *
تعداد نفوس - چل و چہار لک و بست و نہ ہزار چہار صد
و بست و یک کہ اکثرے از آہنا اہل اسلام و بعضے از مردم
فرانس مے باشند کہ مذہب نصاری دارند *
نام پادشاہ - از طرف دولت فرانس یک نائب الحکومت مقرر
مے باشد *

رقبہ ملک - یک لک و ہشتاد ہزار مربع میل *
مالیہ - بست و دو لک و شانزدہ ہزار پونڈ *
اشیائے تجارت - گندم - شراب - روغن - زیتون - میوہ -
تماکو - نہات - مس - سرب *

مراکو

رقبہ ملک - سہ لک و چہارہ ہزار مربع میل +
دارالسلطنۃ و بلاو نامی - مراکو - فیض - میکونیز +
نام پادشاہ و طرز حکومت - سلطان عبدالعزیز در ۱۲۹۴ھ
جلوس آراس سریر سلطنت شد و حاجی مختار بن عبداللہ
صدر اعظم است +

تعداد نفوس - ہشتاد لک و از جملہ آہنا سہ لک یہودے
باشند و باقی اہل اسلام +

رقبہ ملک - سہ لک و چہارہ ہزار مربع میل +
اشیائے تجارت - گندم - جو - انجیر - تیل - بیوہ - مس - زغال -
سرب - آہن طبعی +

تعداد فوج - بہت ہزار کہ نصف از آہنا حبشیے باشند +
اہل ملک بسیار کانہائے طلا و جمادات دارد و برسی و سہ
اضلاع منقسم است و در ہر ضلع از طرف سلطان یک حاکم
مقرر است کہ آزاد اصطلاح قانون ملک قائدے گویند +
اہل لفظ در لغت عرب معنی رہنما دارد - سفارت دولت
برطانیہ دہیں ملک قائم است +

مصر

حدود اربعه - به طرف شمال بحیره روم و به طرف جنوب نوبه
و به طرف مشرق بحیره قلزم و به طرف مغرب صحرائے
لیبیایه

دارالسلطنه و بلاد نامی - قاهره (از کل شهرهای افریقہ کلان
تر است و به فاصله چهار میل بیرون از شهر مینارهای قدیم
مصر موجود است و مینار کلان آنها چهار صد و هشتاد فٹ
بلند است و کرشے آن پنج صد و هشتاد و دو مرتفع فٹ است)
اسکندریه (ایں شهر را سکندر اعظم بن فیلقوس بنا نهاده بود -
و در زمانه قدیم دریں جا یک کتب خانہ عظیم الشان بود -
که نظیر خود بروے زمین نہ داشت و قضایف حکمائے
یونان اکثر در ہمیں کتب خانہ موجود بود لکن بقول بعض
مؤرخین یورپ در زمانه خلافت حضرت عمر بن سوختانده شد -
تا که خیالات حکیمانہ اہل یونان در اہل اسلام رواج یافتہ -
آنها را از صراط مستقیم بروں نمکشد لکن ایں کار از غلط
فہمے حکام اسلامی بہ وقوع آمد و بعض مؤرخان یورپ مثل
گبن و غیرہ بر آئند کہ کتب خانہ مذکور قبل از حور اسلام در زمانه

یک پادشاه نصاری سوختانزد شد) بندر الرشید - سویز - دریاط
تعداد فوج - هفده هزار *

تعداد نفوس - نود و هفت لک و سی و چهار هزار *

نام پادشاه و طرز حکومت - عباس پاشا - جی - سی - بی -

جی - سی - ایم - جی در ستم بر مسند نشست - این شخص

از طرف دولت عثمانیه بطور واسطه یعنی خدیو مقرر

باشد و لکن در انتظام داخلی ملک و خل دولت برطانیه

بسیار است و دولت مذکور یک رقم کثیر قرضه هم برزده مصر

دارد *

مالیه - یک کرو و چهار ده لک و پانزده هزار و چهار صد و

هشتاد و هفت *

قرضه دولت - نه کرو و پنجاه و پنج لک و پنجاه و پنج هزار

و دو صد و بست پونڈ *

اشیای تجارت - غله - نیل - شکر - چای - قهوه - پنبه *

زنجیره ملک - پانزده لک مربع میل *

اول این ملک از توابعات دولت عثمانیه بود لکن در

سال ۱۲۸۰ محمد علی نام خدیو مصر بغاوت کرده یک گوشه

سلطنت جدا قائم کرد لکن تقرر قاضی مصر و خدیو مصر

تا بحال هم در اختیار سلطان روم است. در زمانه قدیم این
ملک هم مثل یونان مبدء علم و هنر بود. چونکه از طغیان
رومیل اکثر اراضیات ملک دریا برد می شد و از سبب
عدم موجودگی علم مساحت مالکان اراضی بعد از فرو شدن
طغیان حدود رقبه اراضیات خود را به صحت و درستی متمیز
کرده نمی توانستند ازین سبب حکمی از اسکندریه اقلیدس نام
یک کتاب موسوم به تحریر اقلیدس که مشتمل است بر دوازده
مقاله در علم جیوترسی که در لغت یونانی بمعنی پیمایش زمین
می باشد تصنیف کرد. چند مقاله ماسه کتاب مذکور در کتب
خانه اسکندریه تلف شدند و باقی مقاله مابدون از چهار مقاله
یعنی هفتم و هشتم و نهم و دهم موجود می باشند و ترجمه این
کتاب الحال در کل زبانهای دنیا موجود است.
در زمانه مارون الرشید عباسی این کتاب در زبان عربی
ترجمه شد.

نوبه

حدود اربعه - به طرف شمال مصر و به طرف جنوب ابی سینیا - یا
جبل و به طرف مشرق بحیره قلزم و به طرف مغرب صحرا

رگستان اعظم +

ایں ملک اول سلطنت علیحدہ بود لکن اکنون زیر فرمان
خدیو مصرے باشد۔ ملک بسیار غیر آباد است و باشندگان
جبشی اہل اسلام ہستند۔ لکن از حد مفلس ہستند +
دارالسلطنت۔ خرطوم۔

الی سینیا یعنی جثہ

حدود اربعہ۔ بہ طرف شمال نوہ و بہ طرف جنوب زنگبار و
بہ طرف مشرق بحیرہ قزقم و بہ طرف مغرب رگستان یعنی
صحراء اعظم +

رقبہ ملک۔ یک لک میل مربع۔

دارالسلطنت و بلاد نامی۔ انیشوٹو۔ اوڈووا۔ ٹانگری۔ گوندار۔ باسو۔
ہکسم +

تعداد نفوس۔ چل لک کہ بعض اہل اسلام و بعض
نصارے ہستند +

نام پادشاہ و طرز حکومت۔ شہنشاہ مینگ جی۔ سی۔ ایم۔

جی در شہنشاہ بر تخت نشست و مذہب نصاریں وارد +

تعداد فوج۔ یک لک نفرے باشد کہ اکثرے اذآہنا از اسلحہ
مروجہ زمانہ حال مسلح ے باشند +

مقدار مالیه - تحقیق نشده -

پیداوار ملک - اسپ - خر - شتر - گاوما - بز - میش - فیل - صحرانی -
عاج - ظاء - زغال - مس - سرب - گندم - جو - نیشکر در سهند
دولت اطالیه همراه بادشاه این ملک عهدنامه کرده آل را در
تصرف خود آورد - لکن من بعد شهنشاه ملک آل عهدنامه را
فسخ کرده خود مختار شد *

زنگبار

رقبه ملک - نه صد و هشتاد و پنج مربع میل *
دارالسلطنه و بلاد نامی - زنگبار بسیار کلان شهر است *
تعداد نفوس - دو ملک و پنجاه هزار *
نام پادشاه و طرز حکومت - سلطان حمید بن سمید - جی
سی - ایم - جی - ایس - آئی که در سهند تخت نشین شد *
مالیه - پانزده ملک و نو و شش هزار و شش صد و شش
پونڈ *

تعداد فوج - تحقیق نشده

پیداوار ملک - عاج - برنج - زغال - باشندگان این ملک
جشی هستند لکن خیلی جاہل هستند - اول این ملک در

تصرف شاه مسقط بود لکن از ششم جدا شده است -
در آن وقت سید مجید بادشاه این ملک بود - از ششم این
ملک زیر حمایت دولت برطانیه می باشد.

موزمبیق

این ملک از مقبوضات دولت پرتگال است و در مقامات
آباد تجارت طلا و عاج و شمد و غلامان و کنیزان میشود.
دار السلطنه - موزمبیق
از طرف پرتگال یک کمپنی حکمران مقرر است.

سفال

این ملک بسیار غیر آباد و گننام است و در جمع توابعات
دولت پرتگال است و اکثر تجارت طلا و عاج در آنجا می باشد.

جزیره مدغاسکر

این جزیره در بحر هندی به طرف مشرق افریقه واقع است -
و از مقبوضات دولت فرانسیه است و در وسعت از کل جزایر

کلاں عالم درجه چهارم دارد و نه صد و هفتاد و پنج میل
طول و سته و نیم صد میل عرض دارد و کل رقبه اش
به قدر دو لک و سی هزار میل است. در ستمه ملک
ایں جا را از تحت کشیده دولت فرانس قابض شد.
تعداد نفوس شصت لک که از جمله آنها قریب پنج لک
مذہب نصاری دارند.

پیداوار ملک - جمادات به کثرت پیدا می شوند - برنج - نیشکر -
تاکو - چای - قهوه +
مالیه - چهار لک و نود و نه هزار پونڈ که تقریباً مساوی خرج
سالانه می باشند.

چند جزیره های خورد که تعلق به جزیره مذکور دارند هم از
توابعات فرانس هستند.

سنی گیمبیا

ایں ملک هم در مشرق افریقه واقع است و از مقبوضات
دولت فرانس است.

رقبه ملک - سته لک مربع میل است +
مالیه - یک لک و چهل و نه هزار و هفت صد و سی و نه پونڈ

سکہ انگریزی۔

تعداد نفوس۔ پنج لک۔

دریں ملک مقام بمبوک برائے کانہاے طلا مشہور است۔

لائی بیریا

در مغرب افریقہ واقع است و یک ریاست جمہوری ہے

باشد۔

رقبہ ملک۔ چهل و مہشت ہزار میل مربع۔

دارالسلطنۃ۔ مان روویا۔

تعداد نفوس۔ پانزدہ لک کہ اکثرے از آہنا از امریکہ نقل

مقام کردہ دریں جا آباد شدہ اند۔

اشیائے تجارت۔ تہوہ۔ خرماء۔ عاج۔ ربڑ۔ چوب۔

نام پادشاہ و طرز حکومت۔ سلطنت جمہوری است۔ و

رئیس جمہوری و کیم ڈیوڈ کول مین نام است کہ در سنہ ۱۸۹۶ء

برائے منصب ریاست منتخب کردہ شد۔

مالیہ۔ سی و ستہ ہزار و نود و شش پونڈ و خرچ سالانہ۔ سی

و یک ہزار و شش صد و شصت و یک پونڈ۔

اشانٹی

در ۱۸۹۳ء مقدمہ مابین قوم ڈوچ و شاہ اشانٹی بہ وقوع
آمد و نتیجہ مقدمہ ایں شد کہ طاقت پادشاہ اشانٹی متزلزل
شد۔ در ۱۸۹۴ء شاہ اشانٹی پریم بیہ نام بہ مقابلہ قوم نورما
کہ باغی شدہ بود جنگ کرد لاکن دیں مقدمہ کامیاب نشد
و از ملک خود اخراج شد و تا بحال بہمان حالت اخراج
بہ مقام پیچیس مقیم است و بجائے آں یک ریزڈنٹ مقرر
شد کہ حال در آنجا حکومت مے کند۔ دولت برطانیہ ہمراہ دول
جرمنی و فرانس قرار دادنا کردہ سرحد ایں علاقہ را حد بست
کرده است۔

ڈموٹی

ایں ریاست از مقبوضات دولت فرانس است و تجارت
عاج در آنجا بہ کثرت مے باشد۔

ساحل گنی

ایں ملک از مقبوضات دولت فرانس است۔

۴۴

مالیه - بمقتاد هزار و هفت صد و شصت و سه پونڈ سکہ
انگریزی *

دارالسلطنہ - کوئٹہ *

پیداوار ملک - اکثر دریں جا طلا پیدا می شود - تیل - ربر -
خرما *

رقبہ - شصت هزار مربع میل *

تعداد نفوس - ده لک می باشد *

لوانگو - کوانگو - انگولا - بنگولا

ایں خورد خورد ریاست نامے مردم حبشی می باشند و در
حکومت خود آزاد هستند و از مقبوضات اہل پرتگال می باشند *

کافریہ

ایں ریاست ہم الحال از توابعات دولت برطانیہ است - و
شہر کنگ و کیمز ٹون است و ہمراہ مثال ملحق است *

مثال

ایں ریاست در جنگ جنوبی افریقہ نام بسیار پیدا کرده است -

و از مقبوضات دولت برطانیه است +
رقبه ملک - بست و سه هزار و چهار صد و سی و چهار مرتع
میل +
تعداد نفوس - قریب ده لک می باشد +
پیداوار ملک - کاهنای زغال بسید است +
مالیه - بست لک و شصت و پنج هزار و دو صد و پنجاه و
یک پونڈ +
تعداد قرضه - نو لک و نوزده هزار و یک صد و چهل و سه
پونڈ +
نام پادشاه - از طرف دولت برطانیه یک گورنر یعنی نائب
الحکومه مقرر می باشد و ماتحت آن یک مجلس واضع قانون
می باشد +

کیپ کولونی

این ملک عین بر سرحد جنوبی افریقه واقع است و در
مقبوضات دولت برطانیه داخل است از سال ۱۸۳۴ در جمع
توابعات برطانیه درآمد - اول تعلق به مالک داشت +
رقبه ملک - دو لک و هفتاد و هفت هزار و یک صد و پنجاه

و یک مربع میل +

تعداد نفوس - پانزده لک و ہفت ہزار و دو صد و
ہست و چہار و از جملہ آنها قریب چہار لک نفوس از مردم
یورپ مے باشند +

مالیہ - ہشتاد و ہفت لک و ہشتاد و یک ہزار و دو صد و دوازده
پونڈ مے باشد +

قرضہ دولت - یک کروڑ و ہفتہ ہزار و چہار صد و نہ پونڈ +
نام پادشاہ - از طرف دولت برطانیہ یک نائب الحکومت مقرر
است +

دار السلطنہ و بلاو نامی - کیپ ٹئون - گرہیمسٹون - بندر الیزبتہ -
کیمبرے - بکینس فیلڈ +

پیداوار ملک - پشم - چرم - شراب - غلہ - روغن - ماہی ویل رویل
یک قسم ماہی مے باشد کہ قد آں برابر پنجاہ فیل مے باشد
و از چربے آں روغن کشیدہ مے شود +

سوال

ایں ملک راول ریاست جمہوری جنوبی افریقہ مے گفتہ -
و مردم تورما در شہر بنائے ایں سلطنت نہادہ بودند -

حال بہ علاقہ انگریزی ملحق شدہ است لاکن مردم بورہاتا بہ
حال از براسے قائم داشتند آزادستے خود مقابلہ افواج انگریزی
کردہ مے روند *

وار السلطنۃ و بلاو نامی - پریٹوریا - جہانبرگ *
رقبہ ملک - یک لک و نوزدہ ہزار و دو صد میل مربع *
تعداد نفوس - قبل از جنگ ثانیہ ہفت لک و پنجہزار
نفوس بودند و از جملہ آنها قریب یک و نیم لک مردم یورپ
بودند *

مالیہ - اول کم بود لاکن حال از سبب پیدایش کان ماسے
طلا و الماس آمد ملک چہل و چہار لک و ہشتاد ہزار و دو
صد و ہزردہ پونڈ مے باشد *
قرضہ دولت - بست و شش لک و ہفتاد و پنج ہزار و
شش صد و نو پونڈ است *

بر اعظم امریکہ
یعنی دنیاے جدید

ایں بر اعظم از کل بر اعظم ماسے دنیا بدون از ایشیا کلان تر

است۔ شخصے کولمبس نام باشندہ ہسپانیہ در ۱۴۹۲ء میں اس را دریافت نموده بود۔ در آن ایام مردم یورپ اکثر بذریعہ جہازہا در تلاش ملک ہندوستان بودند و بارہا سعی کردند کہ ملک ہند را کہ یک کان دولت است و بہ اصطلاح خود اس را گولڈن انڈیا یعنی ہندوستان طلایی مے گفتند۔ دریافت کنند در ہمیں تلاش جہاز کولمبس اتفاقاً بہ کنارہ امریکہ رسید و اول چند جزائر کہ از تعلقات امریکہ مے باشند بنظر آمدند و آنہا را بہ جزائر غرب الہند موسوم مے کنند۔ کولمبس امریکہ را بہ دنیا مے جدید موسوم کرد۔ لکن سیاح دیگر کہ امریکو نام داشت در ۱۴۹۹ء در آنجا رفتہ آن را بنام خود بہ امریکہ موسوم کرد۔ اس براعظم از جملہ براعظم مے کہ زمین از سبب کثرت کانہائے طلا شہرت دارد۔ دنیا مے جدید یعنی امریکہ بر دو حصص منقسم است یکے را امریکہ شمالی و دیگرے را امریکہ جنوبی مے گویند اس ہر دو حصص را خاکنائے پانامہ کہ بہت و ہشت میل وسعت دارد با ہمدگر ملحق مے کند۔

امریکہ شمالی

حدود اربعہ۔ بہ طرف شمال بحر شمالی و بہ طرف جنوب
بحر الکاہل و خاکستے پانامہ و بہ طرف مشرق بحر اوقیانوس
و بہ طرف مغرب بحر الکاہل *

وسعت

ایں حصہ از جنوبی امریکہ زیادہ تر وسعت دارد۔ طولش سہ
ہزار میل و عرضش دو و نیم ہزار میل است *

رقبہ

ہشتاد و شش لک میل مربع *

تعداد نفوس

پنج کروڑ و ہشتاد لک *

فہرست ممالک شمالی امریکہ

گرین لینڈ۔ برٹش امریکہ۔ ایلاسکا۔ صوبجات متحدہ

میکسیکو - وسط امریکہ - جزائر غرب الہندہ
کوه ہائے امریکہ شمالی

سلسلہ کوہستان روکی کہ بر ساحل مغربی واقع است و از
شمال تا جنوب رفته است و آن حصہ کوہ مذکور کہ قریب
قطب شمالی است قریب ہفت ہزار فٹ ارتفاع دارد و کلاہ
کلان آن بہ مونٹ ہوکر شہرت دارد کہ شانزدہ ہزار و ہفت
صد و پنجاہ فٹ مرتفع است و آن حصہ سلسلہ کوہ
مذکور کہ در ملک میکسیکو است نحو ہزار فٹ بلندی دارد
لاکن بلندترین کلاہ آن کہ بہ پوپو کیٹی پیتل موسوم است
قریب ہزار فٹ است *

دریا ہائے امریکہ شمالی

دریا ہائے میکونزی کہ بہت ویک صد میل درازی دارد -
دریا ہائے نیلسن کہ نوزدہ صد میل درازی دارد - دریا ہائے لارنس
کہ بہت ویک صد میل درازی دارد - دریا ہائے آوری نوکو -
کہ پانزدہ صد میل درازی دارد - دریا ہائے سی سی پی کہ بہت
و سہ صد میل درازی دارد - دریا ہائے رایو گرینیڈی ٹل نورٹی

کہ ہر وہ صد میل درازی دارد

کیفیت ممالک

گرین لیٹ

ایں ملک بسیار سرد است۔ اول ایں را ساکنان توروں دریافت کردو بودند۔ دیں جا بدون از رینڈیر کہ یک قسم آہو مے باشد و در برف بہ آسانی راہ رفتہ مے تواند چیزے دیگر پیدا مئے شود۔ باشندگان مذہب نصاریں دارند و غذای آہنا اکثر گوشت ماہی و پرند مے باشد و خیلے بد صورت و پست قد مہند۔

نام پادشاہ۔ از مقبوضات شاہ ڈنمارک است۔

رقبہ ملک۔ سی و چار ہزار میل مربع۔

تعداد نفوس۔ دہ ہزار و پنج صد و شانزدہ۔

برٹش امریکہ

ایں ملک بر چند صد سبابت منقسم است و یک صوبہ آں

کہ بہ کینیڈا موسوم است از ۱۸۶۲ء در جمع مقبوضات دولت
برطانیہ داخل است و تعداد نفوس کم دارد۔

دارالسلطنہ و بلاد نامی۔ آئی و۔ کونی بک۔ مانٹریال۔ نیو بر۔
نزوک۔ فریڈرکٹن۔ نو اسکوشیا۔ ہیملی فیکس۔ سڈنی۔ چارلس ٹون۔
نیووسٹ منسٹر۔ وکٹوریہ۔

رقبہ ملک۔ سی و سہ لک و پانزدہ ہزار و شش صد و چل
و ہفت مربع میل۔

تعداد نفوس۔ پنجاد و دو لک و پنجاد ہزار و روز بروز آبادی
رو بہ ترقی است چنانچہ در ۱۸۴۱ء تعداد نفوس صرف شانزدہ
لک بود۔

نام پادشاہ۔ از طرف دولت برطانیہ یک لفٹنٹ گورنر یعنی
نائب الحکومتہ مقرر ہے باشد وزیر دست آں یک کونسل یعنی
مجلس شوریٰ واضح قوانین ملک کہ مشتمل بر نو و دو نفر
ہے باشد کار ہے کند۔

ایلاسکا

اول این ملک را روسی امریکہ نے گفتہ و در ۱۸۶۷ء
دولت صوبجات متحدہ اس را از دولت روسیہ خرید کرد و

الحال از توابعات دولت مذکورہ مے باشد
 دارالسلطنۃ - نیویارک اینجیل *

صوبجات متحد

ایں ملک را اول مردم انگریز آباد کردند و تعداد صوبجات آن
 سیزده بود و در ستم خود را از حلقہ اطاعت دولت
 برطانیہ کشیدند و خود مختار شدند۔ این سلطنت حالا برچہل
 و چہار صوبجات مشتمل است و طرز حکومت جمہوری
 است و رعایا اختیار دارد کہ براس خود کدام رئیس تجویز
 کند و دوران حکومتش تا عرصہ چہار سال مے باشد *

تعداد نفوس - سہ کروڑ و ہفتاد و چہار لک کہ مذہب
 نصاریٰ دارند و بعضی یہود مے باشند *

دارالسلطنۃ و بلاد نامی - نیویارک - واشنگٹن - فلیڈیفیا - راسن -
 چارلسن - نیو اور لینز *

نام پادشاہ - سلطنت جمہوری است و رئیس جمہوری ولیم
 سیکلے نام در ہمیں سال ستم فوت شدہ است تنخواہ سالانہ
 رئیس مذکورہ وہ ہزار پونڈ سالانہ مے باشد *

رقبہ ملک - پنج لک و ہفتاد و ہفت ہزار و سترہ صد و نو

مے تعداد نفوس پانزویہ لک است

مرتفع میل +

خریج سالانہ - پنج کروڑ و چهل و دو لک و پنجاہ و ہشت
ہزار و ستہ صد و چهل و ہشت فرینک +
مالیہ - پنج کروڑ و شصت و مہفت لک و بست و چہار ہزار
و ہشتاد و دو ڈولر +

قرضہ دولت - دو ارب و دوازدہ کروڑ و ہشتاد و ہشت لک
و ہشتاد و نہ ہزار و دو صد و بست و ہشت ڈولر +
تعداد فوج - دو صد و پنجاہ جہاز جنگی و یک ہزار و پنج
صد و چهل و ہشت افسران نظامی - کل فوج علاوہ از یک
لک مے باشد و قریب چہار ہزار افسر و یک لک سپاہ
درج کتاب نظام مے باشد +

مکسیکو

اول اس ملک بہ تعلق شاہ سپین بود۔ الحال در آں جا
سلطنت جمہوری است و طلاء و نقرہ دریں جا بہ کثرت مے شود
و ہر قدر نقرہ کہ در کل دنیا خرچ مے شود قریب نصف آں
از ہمیں ملک مے برآید +

دارالسلطنۃ و بلاد نامی - مکسیکو - ویراکروس - ریڈیکیم پنی چی +

تعداد نفوس - ہشتاد و سہ لک کہ اکثر آہا مخلوط النسل از
اولاد باشندگان اصلی سے باشند۔
نام پادشاہ - سلطنت جمہوری سے باشد و رئیس جمہوری
پور فیوڈ یاز نام دارد کہ در سالہ ۱۹۰۴ منتخب کردہ شد۔ و
میعاد ریاست آں چہار سال سے باشد۔
رقبہ ملک - ہفت لک و شصت و ہفت ہزار و پنچ میل
مربع۔
اشیاء تجارت - گندم - جو - شکر - آلو - انگور - میوہ ہر قسم -
اسباب پشمی۔
تعداد فوج - سی و دو ہزار نظام بری و ہفت ہزار جنگی -
مالیہ - پنچ کروڑ و ہشتاد و دو لک و سی و چہار ہزار ڈولر -
قرضہ دولت - یک کروڑ و چہار دہ لک و پنجاہ و چہار ہزار
و دو صد و شصت و پنچ پونڈ سکہ انگریزی۔

وسط امریکہ

آں تنگ قطعہ زمین کہ در میان بحیرہ کربین و بحر الکاہل -
واقع است بنام وسط امریکہ موسوم است۔
بلاد نامی و دار السلطنہ - گوائٹ مالا - سالوڈور - بانیر - کسلو -

اموا- لیون- سنٹ جوسی +
تعداد نفوس- بست و پنج کک است کہ اکثرے از آنها
مذهب نصاریے دارند +

جزائر غرب الهند

ایں مجموعہ جزائر بر ستہ حصص منقسم است (اول) بہاماس-
(دوم) انیشی نیبر کلان (سوم) انیشی نیبر خورد +
دار السلطنہ و بلاد نامی- کیوبا- ہیٹی- پورتو ریکو- جمیکا درجن-
یورڈ- ونڈورڈ +

رقبہ ملک- نوو و پنج ہزار میل مربع- دریں جزائر اکثر کوه
ہائے آتش خیز مے باشد +
اشیائے تجارت- شکر- نارنج- قہوہ- پنہ- نیل- تماکو- ادویہ
انگیزی- آلو +

تعداد نفوس- پهل کک و ازیں مجملہ علاوہ از نصف اہل
حبشہ مے باشند +

کولمبس کہ در ۱۴۹۲ء داخل امریکہ شد اول مقام کہ جہادش
در آنجا داخل شد سیس سالویدر نام دارد- اول تاعرضہ چند
سال ایں جزائر در قبضہ دولت ہسپانیہ بودند و جہاز ہائے

انگریز و فرانس گاہے گاہے درآجائے رقتہ۔ در بدو قرن
 ہفتم عیسوی۔ مردم انگریز و فرانس و ڈنمارک درآجائے سکونت
 شروع کردند و حبشی تا از جنوب افریقہ بلے آبادی ملک
 آورده شدند۔ الحال بعض جزائر در قبضہ انگریز و بعض در
 قبضہ اہل ہسپانیہ مے باشند۔
 مالیہ جزائر مقبوضہ انگریز۔ شش لک و دو صد و ہفتاد
 و یک پونڈ و خرچ سالانہ شش لک و سی ہزار و ہفتست
 صد و دو پونڈ مے باشد۔
 قرضہ دولت۔ ہر وہ لک و ہفتاد و پنج ہزار و یک صد
 و شانزہ پونڈ۔
 نام پاوشہ۔ از طرف دولت برطانیہ یک نائب الحکومتہ مقرر
 مے باشد۔

بر اعظم جنوبی امریکہ

ایں ملک نسبت بہ امریکہ شمالی کتر وسعت دارد۔
 حدود اربعہ۔ بہ طرف شمال خاکناے پانامہ و بحیرہ کریبین
 و بحر اوقیانوس و بہ طرف جنوب بحر منجمد شمالی و بہ طرف
 مشرق بحر اوقیانوس و بہ طرف مغرب بحر الکابل۔

وسعت - طول شش ہزار و ہشت صد میل و عرض -
ہزار میل و رقبہ اش ہفتاد و یک میل مربع است۔

کوہاے جنوبی امریکہ

کوہ انڈیز بر ساحل مغربی واقع است و از شمال تا جنوب
رفتحہ است و بلحاظ بلندی از شکل کوہاے عالم درجہ دوم
دارد و مشہور ترین کلمائے کوہ مذکور تا بہ بست و پنج
ہزار و دو صد و پنجاہ فٹ ارتفاع دارد۔
کوہ کاگوا - در ملک چلی واقع است و کوہ چمبوری رو
کوہ گائنا - و کوہ برازیل۔

دریائے جنوبی امریکہ

دریائے میگڈمی لینا - دریائے اوری نائیکو - دریائے

ڈومی رارا - دریائے سوری نام - دریائے آمیزن -

دریائے سان فرین - سسکو۔

ممالک جنوبی امریکہ

گائنا- کولمبیا- برازیل- یوروگوئی- پیگوینا- چلی- پیرو
بولیویا- لاپاٹا- پیراگوئی

کیفیت ممالک

گائنا

ایں ملک در سترہ صد و بیست و دو ہزار مربع میل دریاقت شدہ بود و بر سر حصص
منقسم است (اول) برٹش گائنا (دوم) ڈچ گائنا (سوم)
فرینچ گائنا- یعنی علاقہ اول تعلق بہ دولت برطانیہ دارد-
و علاقہ دوم بہ اہل ڈنمارک و علاقہ سوم بہ اہل فرانس
تعلق دارد و دارالسلطنت برٹش گائنا- جارج ٹاؤن -

دار السلطنه چرخ گائنا-پیری میری

دار السلطنه فریج گائنا-کائی ان

کیفیت برش گائنا

پیداوار ملک - شکر - قهوه - رم - تماکو - رب - چوب - طلا *
نقداد نفوس - دو لک و هشتاد و شش هزار و چهار صد
و هشتاد و چهار و قریب ثلث از آنها از جزائر غرب الهند
نقل مقام کرده اند و دین جا آباد شده اند *
نام پادشاه - از طرف دولت برطانیه یک گورز یعنی نائب
الحکومه مقرر است و نیز دست آل یک عدالت امور سیاسی
متعین می باشد *

مالیه - پنج لک و سی و هشت هزار و هشت صد و سی و
هشت پونڈ و خرج سالانه به قدر پنج لک و بیست و پنجهزار
و پنج صد و چهل و دو پونڈ *
قرضه دولت - نه لک و بیست و هشت هزار و هفت صد
و هفتاد و پنج پونڈ *

در هر سال قریب چهار لک و شانزده هزار و شش صد
وسی پونڈ طلا پیدا می شود
در علاقه های فرنج گائنا و وچ گائنا هم از طرف دولت
های ژنمارک و فرانس نائب الحکومتان معین می باشند

کولمبیا

اول این ملک از جمله مقبوضات اسپانیه بود لکن در
سال ۱۸۱۰م آزاد شد از سال ۱۸۱۰م بر سه حصص منقسم است
(اول) ونزوئلا که دارالسلطنه آن کاراکاس است (دوم)
نیوگرمی ناوا که دارالسلطنه آن بوگوٹا است (سوم) ایکوئی
ڈار - که دارالسلطنه آن کئیو است
پیداوار ملک - نارجیل - آلو - اول از همین ملک برآمده بود
نام پادشاه - سلطنت جمهوری است و رعایا اختیار دارد - که
رئیس جمهوری را برای خود منتخب کند

پمیر

دارالسلطنه و بلاد نامی - لیما - کرکو - اری کریتیو
پیداوار ملک - پنبه - نیشکر - قهوه - سنکونا و کونین که مشهور

نام پادشاه - سلطنت جمهوری است و رئیس جمهوری سیزدهمین
نام دارد که در ۱۹۹۴ م براس منصب ریاست منتخب کرده
شد.

بعض داوی ہاے ملک بسیار آباد و حاصل خیز است و
کاہناے زغال و نقرہ و مس بہ کثرت مے باشد۔ سنکونا کہ
برائے تپ مفید است دریں جا بہ کثرت پیدا مے شود۔
تعداد فوج۔ بہ حالت امن دو ہزار و ہشت صد نظامی۔
کوٹوالی دو ہزار و چہار صد و چہار جہاز جنگی۔

مالیہ۔ ایک کروڑ و دہ لک و ہشتاد و ہشت ہزار و پینچ صد و
ہشتاد و ایک ڈولر۔ و خرچ سالانہ بقدر ایک کروڑ و چہار دہ
لک و ہشتاد و ہشت ہزار و دو صد و چہل ڈولر۔
قرضہ دولت۔ چہار کروڑ و ہشتاد و دو لک و نو و چہار ہزار

ویک صد و چهل و نہ ٹھولہ

بولویا

اول این ملک بنام جنوبی پیرو مشہور بود لیکن در ششم
شخصی بولی وار نام آل را آزاد کرده بنام خود موسوم کرد
تعداد نفوس - بست ملک کہ مشتمل مے باشند بر اہل فرنگ
و باشندگان اصلی و مردم مخلوط النسل
وار السلطنۃ - چوکی ساکا -

نام پاوشاہ - طرز حکومت جمہوری است و رئیس جمہوری جرنیل
جوسی مینوال پانڈو نام دارد

رقبۃ ملک - پنج لک و ہفتاد ہزار میل مربع
پیداوار ملک - فقرہ بہ این کثرت پیدا مے شود کہ بہ ظاہر امکان
ندارد کہ گاہے کانہا مے فقرہ بہ اختتام برسند - طلا ہم بہ
کثرت پیدا مے شود - برنج - جو - پنہ - نیل - نباتات از قسم
ادویہ انگریزی

مالیہ - چہار لک و سی و دو ہزار و ہشت صد و دوازدہ پونڈ -
و خرچ سالانہ چہار لک و ہفتاد و شش ہزار و یک صد
و پنجاہ و ہشت پونڈ

قرضه دولت - سہ لک و نو ہزار و سہ صد و ہفتاد و نہ
پونڈ

چلی

اول اس ملک در قبضہ دولت ہسپانیہ بود لاکن در اثناء
از قبضہ دولت مذکور برآمدہ خود مختار شد
تعداد نفوس - بست لک کہ نصاری و حبشی و مخلوط النسل
مے باشند

دار السلطنہ - سنٹی آگو - وال پرانی - سوکن سپشن
رقبہ - پنج لک و ہفتاد ہزار میل مربع

پیداوار ملک - نقرہ بہ کثرت پیدا مے شود چیزے نقرہ معدنی
و چیزے دریائی است - نیل - جو - نیشکر - آلو - میوہ جات - ادویہ
انگیزی - آہن - ابریشم

مالیہ - چہار لک و سی و دو ہزار و ہشت صد و دوازدہ پونڈ
و خرچ سالانہ چار لک و ہفتاد و شش ہزار و یک صد
و پنجاہ و ہشت پونڈ

قرضہ دولت - سہ لک پونڈ

پینی ٹی گوئنا

کل ایس ملک ریگستان است و تعداد نفوس آل فقط سی
و تہ ہزار است و بعضے اذآہنا از اہل جزائر غرب الہند مے
باشند و بعضے اصلی ہستند کہ اکثر بر شکار گذران مے کنند
دار السلطنۃ - ٹریڈل فیوگیو +

از زبان سیاحان یورپ معلوم شدہ است - کہ دریں
ملک بسیار خزانہ ہاے قدرتی مثل معنیات وغیرہ مے
باشند لکن تا بہ حال بخوبی تحقیق و دریافت نشدہ است +

لاپ لانا

ایس ملک بسیار وسیع است لکن کم آباد است و تعداد
نفوس فقط دوازدہ لک است باشندگان بعضے حبشی ہستند -
و بعضے از مردم جزائر غرب الہند ہستند در سلسلہ ایس ملک
نور مختار شدہ بر چارہ اضلاع منقسم شد و از جملہ آہنا
ضلع بوئینس اینر مشہور است و شہر ممپس نام پایہ تخت
آں مے باشد +

پیداوار ملک - چرم - نقرہ بہ افراط است *

بانڈا اور میٹل

ایں ملک اول یکے از صوبہ ہائے لاپ لٹا بود - اکٹوں
سلطنت جمہوری دارد و باشندگان کہ مشتمل بر مردم حبشی
و جزائر غرب الهند می باشند در تعداد دو و نیم لک
مہتند *

پاراگوئی

یک قسم چاء کہ آن را تائی می گویند دریں ملک بہ
کثرت پیدا می شود *

تعداد نفوس - قریب شصت لک کہ بعضے حبشی می
باشند *

ایں ملک یکے از ملک ہائے بسیار ترقی کنندہ است و
یونان فیوٹا رو بہ ترقی است *

رقبہ ملک - یک لک و سی و پنج ہزار و چار صد مربع
میل *

نام پادشاہ - سلطنت جمہوری و رئیس جمہوری آیمیلیو یسول

نام دارد.

پیداوار ملک - برنج - قهوه - تماکو - نیشکر - نایب - ادویه انگلیزی -
چوب هر قسم.

تعداد فوج - شصت هزار

مالیه - پنجاه و نه لک و پنجاه و سه هزار و نه صد و دوازده و
پنج سالانه بقدر هشتاد و دو لک و پنجاه هزار و دوازده

برازیل

اول این ملک تعلق به پرتگال داشت در سده شانزدهم جان
ششم شاه پرتگال از خوف دولت فرانس تعلق خود
را قطع کرد و بر طبق قرارداد نامه منعقد شده از
حکومت پرتگال قطع شد - تعداد نفوس هشتاد و یک
لک می باشد که مشتمل بر اهل جیش و پرتگال و فرنگی است
دارالسلطنه - رایو جینی رو - باهیا - سان پلوی.

نام پادشاه - سلطنت جمهوری است و رئیس جمهوری مانول فیوریدی
کیپوسی سبیل نام دارد.

رقبه ملک - سی و دو لک و هزده هزار و یک صد و شصت
و شش میل مربع.

تقداد نفوس - یک کرور و ہفتاد لک کہ اکثر سے اذآنها مخلوط
النسل سے باشند۔

پیداوار ملک - میوہ جات - تناکو - ربڑ - قہوہ - شکر - پنہ۔
مالیہ - یک کرور و نہ لک و ہفتاد و نہ ہزار و نہ صد و شصت
و یک پونڈ و خرچ سالانہ یک کرور و پانزدہ لک و سی
و نہ ہزار پونڈ۔

قرضہ دولت - سہ کرور و چل و شش لک و نور و ہفت
ہزار و نہ صد پونڈ۔

بر اعظم اوشینیا

ایں بر اعظم عبارت اذآں جزائر بے شمار است کہ در
جنوب و مشرق ایشیا در بحر الکاہل افتادہ اند و طول آہنا کہ
قریب شصت و نہ صد میل است و عرض آہنا پانزدہ
ہزار میل است و بر سہ حصص منقسم
ہند۔

نییشیا - آسٹریلیا - پالینیشیا۔

میلشیا یعنی مجمع الجزائر ہند

از آنجا که اکثر باشندگان از قوم میلی می باشند مجمع الجزائر
مذکور را به میلشیا موسوم می کنند - از جمله آنها جزائر کلان
حب ذیل هستند :- (۱) جزائر سندا یعنی سوماترا -
جاوا - تیمور (۲) فلپائن (۳) بورنیو - سیلبر - ابائنا -
باندئا - فلپائن ماتحت شاه سپین است - تعداد نفوس آن
شصت لک است و السلطنه آن منیلا است و پیروس
آنجا مشهور است بر تیمور اهل پرتگال قابض می باشند
و جزیره سوماترا - جاوا - سیلبر - ابائنا - باندئا - در قبضه دولت
هالند می باشند +

آسٹرالیشیا

حالات اندرونی این جزیره منفصل معلوم نیست لکن قیاس
کرده می شود که دریں جا بدون از میدان های خشک
چیز دیگری نمی باشد - این ملک بر چند جزائر مشتمل است
لاکن از جمله آنها جزائر کلان حب ذیل هستند +
بطرف شمال - جزیره نیوگنی که حصه مغربی آن تعلق

به ڈومارک دارد و به طرف مشرق نیو آئر لیٹڈ و به طرف
جنوب جزائر سلیمان - نیو مبریا ڈویز - نیوگیلی - ڈوینا - نیوگنی -
نیو هالند - یا آسٹریلیا *

در جزیره نیوگنی یک پرندہ کہ آں را ہبشتی مے گویند به
کثرت پیدا مے شود - طول آسٹریلیا دو ہزار و پنچ صد میل
است و عرضش یک ہزار و نہ صد میل است و تعداد نفوس
آں قریب چہل و ہشت لک مے باشد - در آسٹریلیا حکومت
انگریز بود و مشہور علاقہ ہا حسب ذیل مہتمد (۱) نیو سوٹھ
ویلز کہ دارالسلطنہ آں سنڈنی است (۲) کونز لند کہ
دارالسلطنہ آں برس است (۳) وکٹوریہ کہ دارالسلطنہ آں برن
است (۴) آسٹریلیا جنوبی کہ دارالسلطنہ آں آڈمی لیٹڈ
است (۵) آسٹریلیا مغربی کہ دارالسلطنہ آں برتھ است *

جزیرہ نیوزی لند کہ به طرف مشرق آسٹریلیا به فاصلہ یازدہ
صد میل واقع است - باشندگان ایں ملک اول خوشخوار
بودند - الحال یوگا فیوگا قدرے شائستہ شدہ مے روند *

پولن ایشیا

چند جزائر مختلف کہ در بحر الکابل واقع ہستند بنام پولینیشیا
شہرت دارند و بر وہ مجموعہ ماسے جزائر مشتمل مے باشند۔ در
جنوب خط استوا جزائر ذیل ہستند۔ جزائر آسٹرال۔ فوائڈل۔
نیو کپرنیز۔ جزائر سکک۔ جزائر سوسائٹی۔ جزائر مرکی ساس۔
جزائر لوآر کی پلاگو اکثر جزائر فوق الذکر کوہستانی ہستند۔
و آب و ہوا گرم دارند لکن بعضے آب و ہوا معتدل دارند۔
اکثر نباتات خوردنی خود رو پیدا مے شوند۔ باشندگان مذہب
نصاریے دارند۔ اول ایں مردم بسیار بد اطوار و ظالم بودند۔
الحال براسے حصول اصول تہذیب سے کردہ اند و چیزے
مہذب شدہ میروند۔

در کیفیت بعض اصلاحات مشہورہ جغرافیہ

کوہ۔ آل بلند و سنگلاخ قطعہ زمین رامے گویند کہ از سطح

زمین مرتفع باشد. †
سلسله کوه - هرگاه که چند کوهها به تسلسل یک دیگر واقع
باشند آنها را سلسله کوه می گویند چنانچه سلسله کوه الطائی
که به طرف جنوب روس واقع است. †
دریا - آن آب کثیر که بر سطح زمین جاری باشد و منبع
آن کدام غدیر یا کوه باشد و در آب شور داخل شود. †
جھیل یا غدیر - آن قطع آب ایستاده را می گویند که از
چهار طرف به خشکی محیط باشد. †
خلج - آن تنگ قطع آب را می گویند که تا دور در خشکی
داخل باشد مثلاً خلج فارس. †
جزیره نما - آن قطعه خشکی می باشد که از سه اطراف از
آب شور و از یک طرف به خشکی محیط باشد مثلاً جزیره
نمائی عرب. †
جزیره - آن قطعه زمین می باشد که از چهار طرف به آب
شور محیط باشد مثلاً جزیره سراندیب. †
ساحل آن قطعه خشکی را می گویند که متصل آب شور
واقع باشد. †
راس - آن گوشه خشکی است که تا دور در آب شور

دخمل باشد شگلآ راس کمارى که در جنوب هندوستان
واقع است.

